

TÜRKİYE’DE EVLİLİK VE AİLE YAŞAMININ DEĞİŞEN GÖRÜNÜMÜ

Eş Seçimi, Evlilik İlişkileri ve Aileye İlişkin Beklentiler
Güneydoğu, Ortadoğu ve Kuzeydoğu Anadolu Karşılaştırmalarıyla

2006–2025 / TÜİK Verileri

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
TABLO VE GRAFİK LİSTESİ.....	2
1. GİRİŞ.....	4
2. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM.....	5
2.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	5
2.2. Çalışmanın Yöntemi.....	5
3. BULGULAR.....	6
3.1. Evlilik Yaşı.....	6
3.2. Evlilik Kararında Bireyin ve Ailenin Rolü.....	11
3.3. Nikâh Türleri.....	19
3.4. Evlilik Memnuniyeti ve Eşler Arasında Yaşanan Sorunlar.....	22
3.5. Boşanma Nedenleri ve Bölgesel Farklılıklar.....	31
3.6. Çocuk Sahibi Olma Beklentileri.....	35
3.7. Yaşlılıkta Yaşam ve Aile İçi Bakım Beklentileri.....	39
4. BULGULARA DAİR GENEL DEĞERLENDİRME.....	43
5. SONUÇ.....	44
KAYNAKLAR VE HESAPLAMA NOTU.....	45

TABLO VE GRAFİK LİSTESİ

Tablo 1. Bölgelere Göre İlk Evlenme Yaşı (%)	9
Ek Analiz Tablosu 1. Türkiye ve Odak Bölgelerde 18 Yaş Altında İlk Evlenme Payının Değişimi.....	10
Tablo 2. Türkiye Geneli Evlilik Kararının Alınma Biçimi (%)	11
Tablo 3. Türkiye Geneli Evlilik Kararının Alınma Biçimi — Cinsiyet (%)	12
Tablo 4. Türkiye Geneli Evlilik Kararının Alınma Biçimi — Yaş Aralığı (%)	13
Ek Analiz Tablosu 2. 2021 Yılında Yaş Gruplarına Göre Seçilmiş Evlilik Karar Biçimleri	14
Tablo 5. Türkiye Geneli Evlilik Kararının Alınma Biçimi — Eğitim Durumu (%)	15
Ek Analiz Tablosu 3. 2021 Yılında Eğitim Durumuna Göre Seçilmiş Evlilik Karar Biçimleri.....	16
Tablo 6. Bölgelere Göre Evlilik Kararının Alınma Biçimi (%)	17
Ek Analiz Tablosu 4. Odak Bölgelerde Seçilmiş Evlilik Karar Biçimlerinin Değişimi.....	18
Tablo 7. 2016 Yılı Türkiye Geneli Nikâh Türleri — Yaş Aralığı (%)	20
Tablo 8. Bölgelere Göre Nikâh Türleri (%)	21
Tablo 9. Türkiye Geneli Evlilikten Duyulan Memnuniyet (%)	22
Tablo 10. Türkiye Geneli Evlilikten Duyulan Memnuniyet — Cinsiyet (%)	23
Ek Analiz Tablosu 5. Cinsiyete Göre Evlilikten Memnun Olanların Payının Değişimi.....	23
Tablo 11. Türkiye Geneli Evlilikten Duyulan Memnuniyet — Yaş Aralığı (%)	24
Ek Analiz Tablosu 6. Yaş Gruplarına Göre Evlilikten Memnun Olanların Payının Değişimi	25
Tablo 12. Türkiye Geneli Evlilikten Duyulan Memnuniyet — Eğitim Durumu (%)	26
Ek Analiz Tablosu 7. Eğitim Durumuna Göre Evlilikten Memnun Olanların Payının Değişimi.....	27
Tablo 13. 2013 Yılı İllere Göre Evlilikten Duyulan Memnuniyet (%)	28

Tablo 14. Türkiye Geneline Seçilmiş Konularda Eşi ile Sorun Yaşayanların Oranı (%)	29
Tablo 15. Türkiye Geneline Seçilmiş Konularda Eşi ile Sorun Yaşayanların Oranı — Cinsiyet (%)	30
Tablo 16. Türkiye Geneli Boşanma Nedenleri (%)	31
Tablo 17. Türkiye Geneli Boşanma Nedenleri — Cinsiyet (%)	32
Tablo 18. 2021 Yılı Bölgelere Göre Boşanma Nedenleri (%)	33
Ek Analiz Tablosu 8. 2021 Yılında Odak Bölgelerde Öne Çıkan Boşanma Nedenleri	34
Tablo 19. Türkiye Geneline Şartlar Uygun Olduğunda İstenen Çocuk Sayısı — Cinsiyet (%)	36
Tablo 20. Bölgelere Göre Şartlar Uygun Olduğunda İstenen Çocuk Sayısı (%)	37
Ek Analiz Tablosu 9. Türkiye ve Odak Bölgelerde Seçilmiş Çocuk Sayısı Beklentileri	38
Tablo 21. Türkiye Geneline Fertlerin Yaşlılığı ile İlgili Yaşam Tercihleri (%)	39
Tablo 22. Türkiye Geneline Fertlerin Yaşlılığı ile İlgili Yaşam Tercihleri — Cinsiyet (%)	40
Tablo 23. Bölgelere Göre Fertlerin Yaşlılığı ile İlgili Yaşam Tercihleri (%)	41
Ek Analiz Tablosu 10. Odak Bölgelerde Yaşlılıkta Seçilmiş Yaşam Tercihlerinin Değişimi.....	42
Grafik 1. Türkiye Geneline İlk Evlenme Yaşı (%)	6
Grafik 2. Cinsiyete Göre Ortalama İlk Evlenme Yaşı.....	7
Grafik 3. Cinsiyete Göre Uygun Görülen Evlenme Yaşı.....	8
Grafik 4. Türkiye Geneline Nikâh Türleri	19
Grafik 5. Şartlar Uygun Olduğunda İstenen Çocuk Sayısı	35

Not: Kaynak tablolarda değeri bulunmayan hücreler sıfır olarak yorumlanmamış ve hesaplamalara dahil edilmemiştir.

1. GİRİŞ

Evlilik ve aile, yalnızca özel yaşamın düzenlendiği alanlar değil; toplumsal cinsiyet ilişkilerinin, kuşaklar arası bağların, bakım sorumluluklarının ve bölgesel eşitsizliklerin görünür olduğu **temel toplumsal kurumlardır**. Eş seçimi, evlenme yaşı, çocuk sahibi olma beklentisi ve yaşlılıkta bakım tercihleri, bireysel kararlarla aile ve toplumun beklentilerinin nasıl kesiştiğini göstermektedir.

Türkiye’de aile yaşamına ilişkin veriler, tek yönlü bir değişimden çok **farklı eğilimlerin aynı anda yaşandığını** göstermektedir. İlk evlenme yaşının ilerlemesi ve kişinin görüşü alınmadan verilen aile kararının azalması bireysel karar alanının genişlediğine işaret ederken, rızayla görücü usulünün, yüksek çocuk beklentilerinin ve aile içi bakım tercihlerinin sürmesi **ailenin evlilik ve yaşam düzenindeki etkisinin ortadan kalkmadığını** göstermektedir.

SAMER Saha Araştırmaları Merkezi tarafından hazırlanan bu rapor, TÜİK’in evlilik ve aile yaşamına ilişkin seçilmiş göstergelerini Türkiye geneliyle birlikte Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu bölgelerine odaklanarak incelemektedir. Diğer bölgelerdeki dikkat çekici oranlar ve değişimler de bölgesel benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymak amacıyla karşılaştırmaya dâhil edilmiştir.

Rapor, yalnızca oranların yüksek ya da düşük olduğu alanları sıralamayı değil; değişimin yönünü, Türkiye ile oluşan farkı, bölgesel çeşitliliği ve kadınlar ile erkekler açısından farklılaşan deneyimleri birlikte değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Böylece evlilik ve aile yaşamındaki dönüşüm, basit bir geleneksel-modern karşıtlığı yerine **süreklilikler, kırılmalar ve eşitsizlikler üzerinden** okunmaktadır.

2. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM

2.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı, evlilik ve aile yaşamındaki seçilmiş göstergelerin zaman içinde nasıl değiştiğini; bu değişimin Türkiye geneli, bölgeler ve mevcut cinsiyet, yaş ve eğitim grupları arasında nasıl farklılaştığını ortaya koymaktır. Bölgesel odak TÜİK'in İBBS 1 sınıflamasındaki **Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu** bölgeleridir. İl düzeyindeki memnuniyet tablosu ise kaynakta verisi bulunan bu bölge illeriyle sınırlandırılmıştır.

2.2. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, TÜİK'in Türkiye Aile Yapısı Araştırması, Yaşam Memnuniyeti Araştırması ve Evlenme ve Boşanma İstatistikleri kapsamında yayımlanan tablolara dayanmaktadır. Göstergeler farklı dönemleri kapsamaktadır: aile yapısına ilişkin tablolar ağırlıklı 2006, 2016 ve 2021; ortalama ilk evlenme yaşı ile ulusal evlilik memnuniyeti 2006–2025; il düzeyindeki evlilik memnuniyeti ise 2013 yılı verilerine dayanmaktadır. Bu nedenle her tablo dönem, birim ve kapsam bilgisiyle birlikte değerlendirilmiştir.

Oranlardaki değişim ve farklılıklar yüzde puan cinsinden hesaplanmıştır. Yıllar içindeki değişim, son yılın oranından ilk yılın oranı çıkarılarak bulunmuştur. Bölgelerin Türkiye geneliyle karşılaştırılmasında ise bölge oranından aynı yılın Türkiye oranı çıkarılmıştır.

İlgili ek analiz tablolarında toplam evlilik memnuniyeti, “çok memnun” ve “memnun” oranları toplanarak; dört ve üzeri çocuk beklentisi ise “dört çocuk” ve “beş ve üzeri çocuk” oranları toplanarak hesaplanmıştır. Hesaplamalarda ana tablo ve grafiklerde gösterilen yuvarlanmış değerler kullanılmıştır.

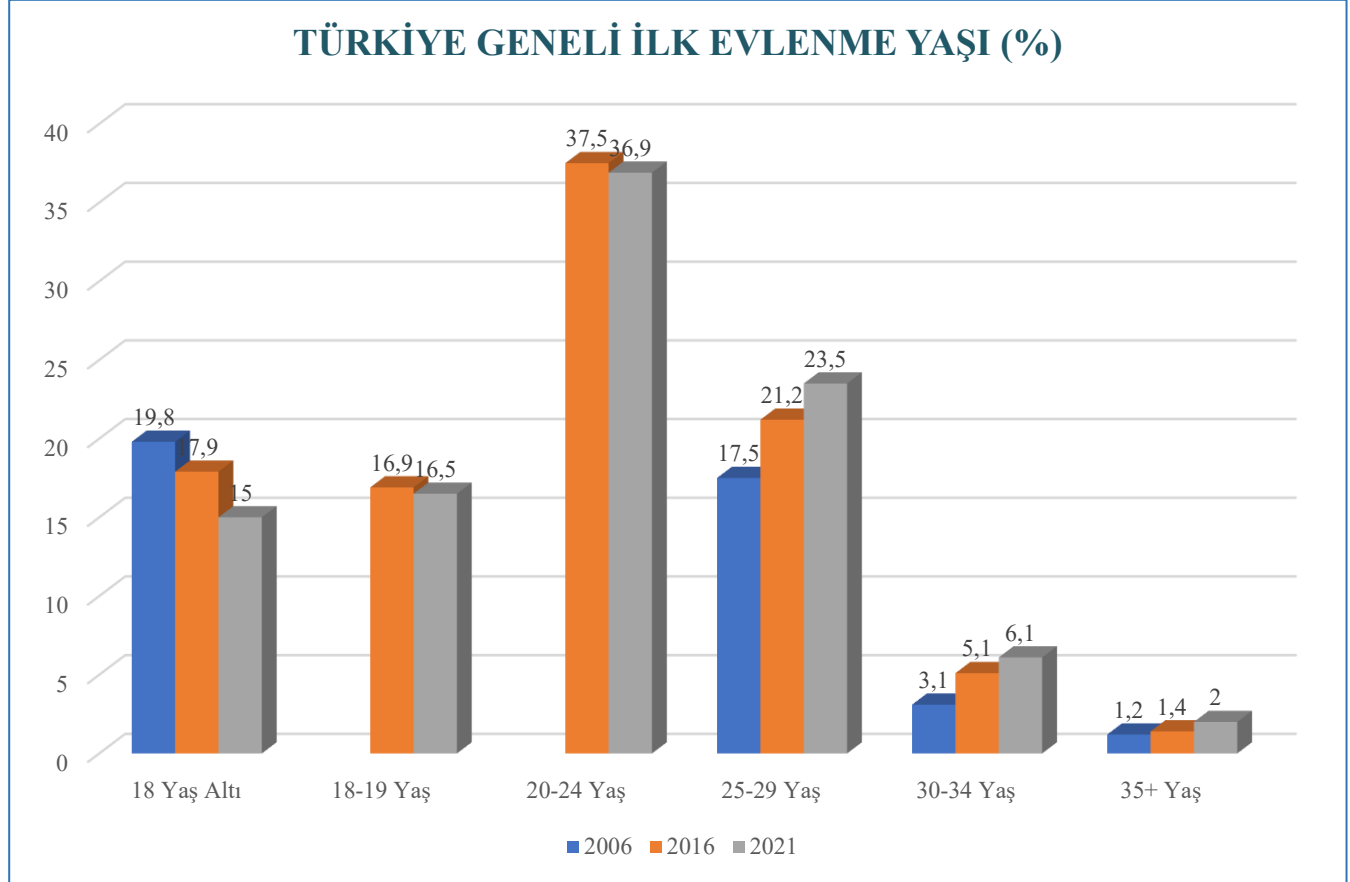
Bulgular, oranların yıllar ve gruplar arasındaki değişim ve farklılıkları üzerinden değerlendirilmiştir. **İstatistiksel anlamlılık testi ve nedensellik analizi yapılmamış**, gözlenen farklılıkların nedenlerine ilişkin kesin sonuçlara varılmamıştır. Boşanma nedenlerine ilişkin verilerde yıllar arasında yanıt yapısı farklılıkları görüldüğünden, bu oranlar doğrudan artış veya azalış olarak yorumlanmamıştır.

3. BULGULAR

3.1. Evlilik Yaşı

Grafik 1. Türkiye Geneline İlk Evlenme Yaşı (%)

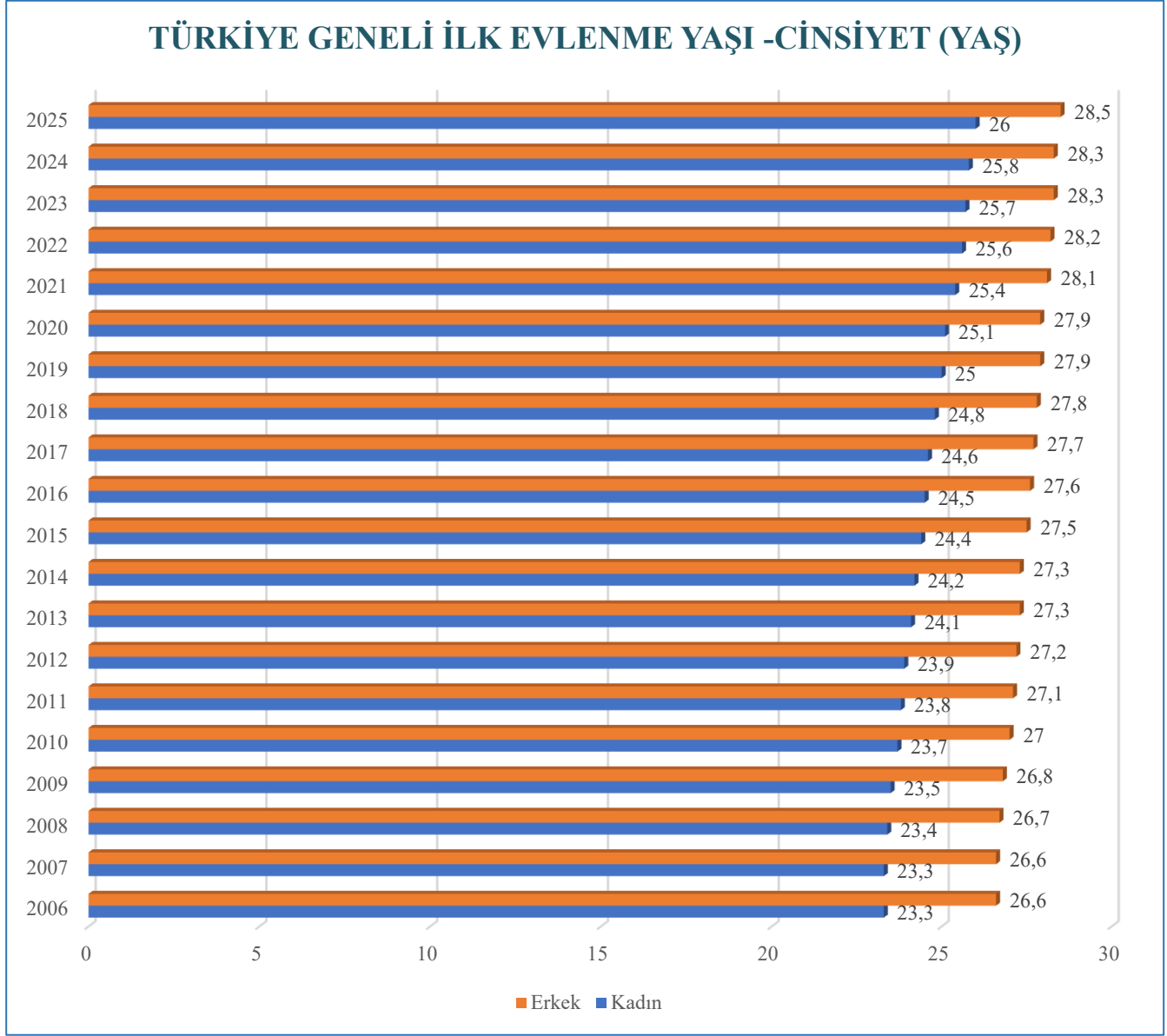
Bilgi: Dağılımlar yüzde olarak gösterilmiştir. Kaynak: TÜİK.

Türkiye genelinde ilk evlenme yaşı 18'in altında olanların payı 2006'da %19,8, 2016'da %17,9, 2021'de %15'tir; toplam düşüş 4,8 yüzde puandır. 25–29 yaş payı %17,5'ten %23,5'e, 30–34 yaş payı %3,1'den %6,1'e yükselmiştir. Bulgular ilk evlenme yaşının dağılımında **daha ileri yaş gruplarının ağırlık kazanmasına** işaret eder. Kaynak grafikte 2006'nın 18–24 yaş kategorisi, sonraki yılların 18–19 ve 20–24 ayrımıyla eşleşmemektedir ve bu serinin ilgili sütunları boş görünmektedir. Bu boşluklar sıfır kabul edilmemiş; karşılaştırma yalnızca ortak ve değerleri bulunan kategorilerde yapılmıştır.

Grafik 2. Cinsiyete Göre Ortalama İlk Evlenme Yaşı

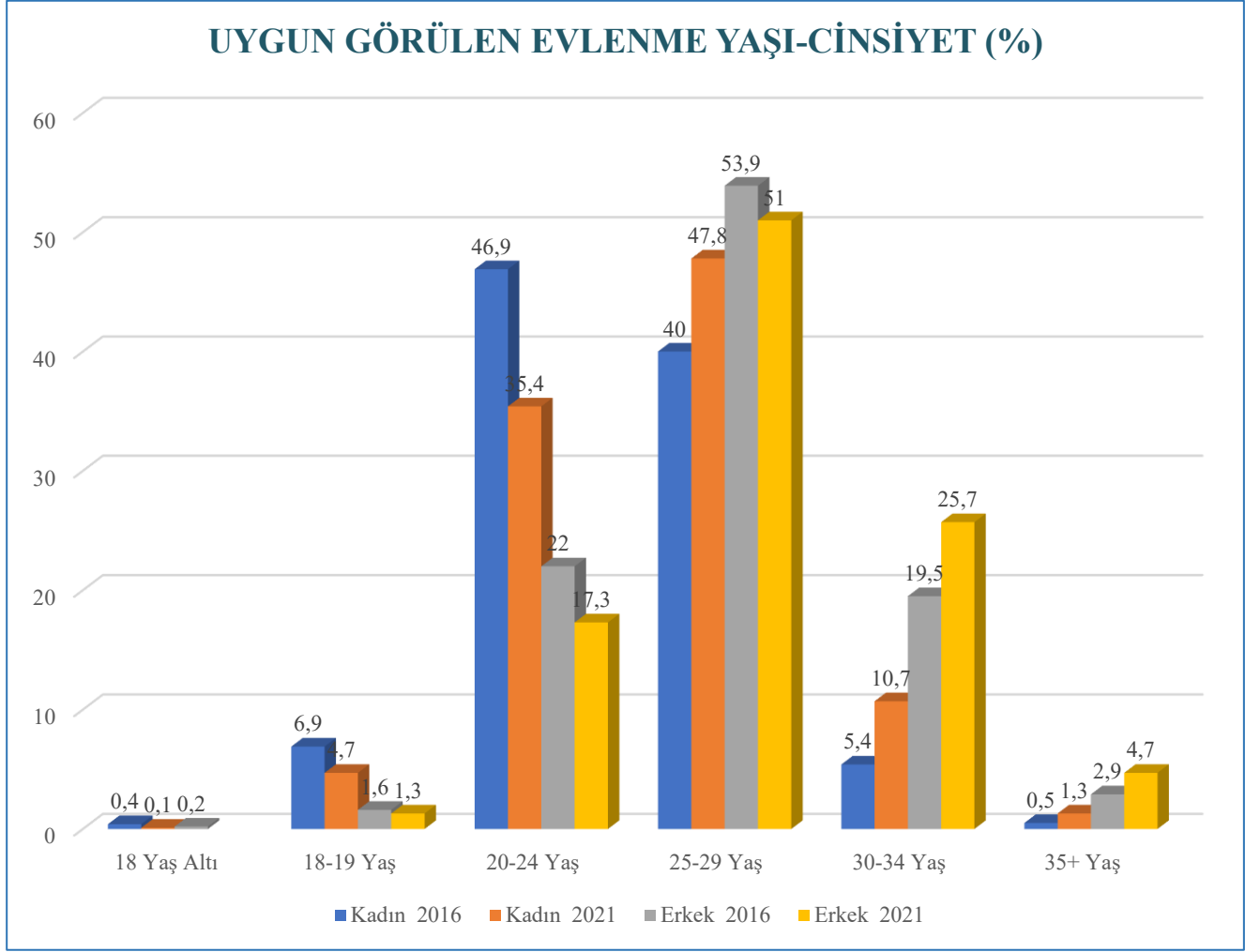
Bilgi: Ortalama ilk evlenme yaşı, 2006–2025; birim yaş. Kaynak: TÜİK.

Ortalama ilk evlenme yaşı kadınlarda 2006'da 23,3 iken 2025'te 26'ya, erkeklerde 26,6'dan 28,5'e yükselmiştir. **Artış kadınlarda 2,7, erkeklerde 1,9 yıldır.** 2024–2025 artışı her iki cinsiyette 0,2 yıldır. Bu gösterge yaş ortalamasıdır; yüzde dağılımıyla karıştırılmamalıdır.

Grafik 3. Cinsiyete Göre Uygun Görülen Evlenme Yaşı

Bilgi: Dağılımlar yüzde olarak gösterilmiştir. Kaynak: TÜİK.

Kadınlar için uygun görülen yaşta 25–29 yaş payı 2016’da %40 iken 2021’de %47,8’e, 30–34 yaş payı %5,4’ten %10,7’ye yükselmiştir; 20–24 yaş payı %46,9’dan %35,4’e gerilemiştir. Erkeklerde 30–34 yaş payı %19,5’ten %25,7’ye çıkarken 25–29 yaş %53,9’dan %51’e düşmüştür. Bulgular uygun görülen evlenme yaşında **daha ileri gruplara yönelimi** göstermektedir. Bu tutum göstergesi, fiilî ilk evlenme yaşını ölçmez. Erkeklerin 2021’de 18 yaş altı hücresi kaynak grafikte boş olduğundan sıfır kabul edilmemiştir.

Tablo 1. Bölgelere Göre İlk Evlenme Yaşı (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

		YILLAR	BÖLGELERE GÖRE İLK EVLENME YAŞI (%)											
			BÖLGELER (%)											
			Akdeniz	Batı Anadolu	Batı Karadeniz	Batı Marmara	Doğu Karadeniz	Doğu Marmara	Ege	Orta Anadolu	Güneydoğu Anadolu	Ortadoğu Anadolu	Kuzeydoğu Anadolu	İstanbul
YAŞ ARALIĞI (%)	18 Yaş Altı	2006	18,6	19,4	24,8	15,6	22,2	18,2	18,4	26,1	26,3	28,9	26,7	12,8
	18-24 Yaş		54,4	61,1	57,8	60,7	58,2	61,1	58,4	58,1	58,6	53,9	53,3	60,4
	25-29 Yaş		20,1	15,6	14	18,1	15	17,4	19	13,6	12,4	14,1	16,6	22
	30-34 Yaş		5	2,8	2,1	4,3	3,1	2,5	3	1,3	2	2,4	2	3,9
	35+ Yaş		1,9	1,1	1,3	1,2	1,5	0,8	1,2	0,9	0,7	0,6	1,3	1
	18 Yaş Altı	2016	16,3	17,1	23,2	16,2	20,6	15,3	16,8	22,4	23,8	24	24,3	13,8
	18-19 Yaş		16,2	17,3	20,3	18,4	19	17,3	17,4	19,7	17,7	15,1	16,6	14,1
	20-24 Yaş		36,5	38,6	35,7	38,8	35,7	40	38,2	36	37,3	37,3	35,1	37,2
	25-29 Yaş		22,3	21,3	17,2	20,1	20,2	22,3	21,8	17,7	17	18,1	19	25,1
	30-34 Yaş		6,5	4,5	2,8	5,2	3,7	4,1	4,9	3,6	3,2	4,2	4,2	7,6
	35+ Yaş	2,1	1,2	0,8	1,4	0,9	1,1	1	0,8	0,9	1,3	0,7	2,2	
	18 Yaş Altı	2021	14,6	13	20,4	13	16,8	13,5	15,1	21,4	18,8	21,1	19,8	10,1
	18-19 Yaş		15,8	16,9	18,9	16,3	19,2	16,7	16,1	18,5	17,9	15,8	17,6	14,6
	20-24 Yaş		36,6	37,5	37,1	38,8	34	37,8	37,2	36,8	37,6	35,6	36,2	36
	25-29 Yaş		24,3	24,5	18,8	24,1	22,3	24,1	22,7	18,8	20,4	21,3	20,6	28,3
	30-34 Yaş		6	6,7	4	5,9	5,8	6,1	6,6	3,3	4,1	5,1	3,8	8,3
	35+ Yaş		2,7	1,5	0,9	1,8	1,8	1,8	2,3	1,2	1,3	1,2	2	2,7

Not: 2006'da 18–24 yaş tek kategoridir; sonraki yıllarda 18–19 ve 20–24 olarak ayrılmıştır. İlk evlenme yaşı dağılımı, o yıl yapılan yeni evliliklerin dağılımı değildir.

İlk evlenme yaşı 18'in altında olanların payı 2006–2021 arasında Güneydoğu Anadolu'da %26,3'ten %18,8'e, Ortadoğu Anadolu'da %28,9'dan %21,1'e, Kuzeydoğu Anadolu'da %26,7'den %19,8'e gerilemiştir. Düşüşler sırasıyla 7,5, 7,8 ve 6,9 yüzde puandır. Buna rağmen 2021'de **üç bölge de Türkiye düzeyinin (%15) üzerindedir.**

Bu görünüm yalnızca odak bölgelere özgü değildir: 2021'de Orta Anadolu %21,4 ve Batı Karadeniz %20,4 ile yüksek paylara sahiptir; İstanbul %10,1 ile en düşük düzeydedir. Batı Anadolu'da 2006–2021 düşüşü 6,4 puandır. Odak bölgelerde 25–29 yaş grubunun payının yükselmesi de ilk evlenme yaşının dağılımındaki değişimi tamamlamaktadır.

Ek Analiz Tablosu 1. Türkiye ve Odak Bölgelerde 18 Yaş Altında İlk Evlenme Payının Değişimi

Bilgi: Türkiye değerleri Grafik 1, bölge değerleri Tablo 1'den alınmıştır. Değişim, 2021 değerinden 2006 değerinin çıkarılmasıdır. Bu dağılım, araştırmalarda bildirilen ilk evlenme yaşına ilişkindir; ilgili yıldaki yeni evliliklerin oranı değildir. Kaynak: TÜİK.

Bölge	2006 (%)	2016 (%)	2021 (%)	2006–2021 değişim (puan)
Türkiye Geneli	19,8	17,9	15	-4,8
Güneydoğu Anadolu	26,3	23,8	18,8	-7,5
Ortadoğu Anadolu	28,9	24	21,1	-7,8
Kuzeydoğu Anadolu	26,7	24,3	19,8	-6,9

Not: Değişim son yıl eksi ilk yıldır; negatif değer düşüşü gösterir. Bölge–Türkiye karşılaştırmaları aynı araştırma yılı için yapılmıştır.

Ek tablo, erken ilk evlenme payındaki gerilemeye rağmen odak bölgeler ile Türkiye arasındaki farkın sürdüğünü görünür kılmaktadır. **2021’de Türkiye’den fark** Güneydoğu Anadolu’da 3,8, Ortadoğu Anadolu’da 6,1, Kuzeydoğu Anadolu’da 4,8 yüzde puandır. En güçlü uzun dönem düşüş Ortadoğu Anadolu’da gerçekleşmiş olsa da son yıldaki en yüksek pay da bu bölgededir. Düşüşün büyüklüğü ile ulaşılan düzey ayrı değerlendirilmelidir.

Evlilik yaşındaki yükseliş, tek başına aile etkisinin zayıfladığı anlamına gelmemektedir. Yaşa ilişkin değişim, takip eden bölümde evlilik kararının kim tarafından ve hangi aile ilişkileri içinde alındığıyla birlikte okunmalıdır; çünkü **daha geç evlenme ile daha bağımsız karar verme aynı toplumsal sürecin zorunlu olarak eş anlamlı göstergeleri değildir.**

3.2. Evlilik Kararında Bireyin ve Ailenin Rolü

Tablo 2. Türkiye Geneli Evlilik Kararının Alınma Biçimi (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ EVLİLİK KARARININ ALINMA BİÇİMİ (%)				
		YILLAR		
		2006	2016	2021
EVLİLİK KARARI (%)	Berdel	0,1		
	Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	30,8	12,1	10,7
	Görücü Usulü, Kendi Rızamla	29,8	47,8	46,1
	Kaçma/ Kaçırılma	5,9	7	5,3
	Kendi Kararım, Ailemin Rızası Dışında	2,2	2,5	2,7
	Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	31,2	30,2	34,9
	Diğer	0	0,4	0,3

Not: Rızayla görücü usulü ile kişinin görüşü sorulmadan alınan aile kararı farklı kategorilerdir.

Türkiye genelinde görüşü sorulmadan aile kararıyla evlendiğini belirtenlerin payı 2006’da %30,8 iken 2021’de %10,7’ye düşmüş; kendi rızasıyla görücü usulü evlenenlerin payı %29,8’den %46,1’e çıkmıştır. Değişimler **–20,1 ve +16,3 yüzde puandır**. Kendi kararı ve ailesinin rızasıyla evlenenlerin payı ise %31,2’den %34,9’a yükselmiştir.

Tablo 3. Türkiye Geneli Evlilik Kararının Alınma Biçimi — Cinsiyet (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ EVLİLİK KARARININ ALINMA BİÇİMİ*CİNSİYET (%)					
		EVLİLİK KARARI (%)	YILLAR		
			2006	2016	2021
CİNSİYET (%)	Erkek	Berdel	0,1		
		Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	24,8	9	8,6
		Görücü Usulü, Kendi Rızamla	31,9	47,8	45,9
		Kaçma/ Kaçırılma	5,7	6,5	5,1
		Kendi Kararım, Ailemin Rızası Dışında	2,4	2,5	2,6
		Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	35,2	33,8	37,5
		Diğer	0	0,3	0,2
	Kadın	Berdel	0,1		
		Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	36,2	14,8	12,5
		Görücü Usulü, Kendi Rızamla	28	47,8	46,3
		Kaçma/ Kaçırılma	6,1	7,3	5,4
		Kendi Kararım, Ailemin Rızası Dışında	2,1	2,6	2,8
		Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	27,4	27,1	32,7
		Diğer	0,1	0,4	0,3

Not: Bu cinsiyet kırılımı Türkiye geneline aittir; bölgelerin cinsiyet dağılımı olarak yorumlanamaz.

Görüşü sorulmadan aile kararıyla evlenme kadınlarda %36,2'den %12,5'e, erkeklerde %24,8'den %8,6'ya gerilemiştir. Kadın–erkek farkı 2006'da 11,4 puan iken 2021'de 3,9 puana inmiştir; **azalmaya rağmen kadınların payı daha yüksektir.**

Tablo 4. Türkiye Geneli Evlilik Kararının Alınma Biçimi — Yaş Aralığı (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ EVLİLİK KARARININ ALINMA BİÇİMİ*YAŞ ARALIĞI (%)									
		YILLAR	EVLİLİK KARARI (%)						
			Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	Görücü Usulü, Kendi Rızamla	Kaçma/ Kaçırılma	Kendi Kararım, Ailemin Rızası Dışında	Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	Berdel	Diğer
YAŞ ARALIĞI (%)	15-19 Yaş	2006							
		2016	4,1	51	22,5	1,7	20,7		
		2021	5,9	39,1	7,4	6,3	41,2		
	20-24 Yaş	2006							
		2016	3,7	42,5	12,7	2,6	38,4		0,1
		2021	4,2	35,8	9	5,8	44,7		0,4
	25-29 Yaş	2006							
		2016	3,9	33,8	6,7	3,6	51,7		0,3
		2021	3,4	31,3	6,6	3,3	55,2		0,2
	30-34 Yaş	2006							
		2016	5,2	36,8	6,2	3	48,5		0,3
		2021	4	32	4,2	3,4	56,2		0,1
	35-39 Yaş	2006							
		2016	6,9	44,8	7,3	3,2	37,6		0,2
		2021	5,3	37,5	4,6	2,6	49,8		0,2
	40-44 Yaş	2006							
		2016	8,7	51,2	7,1	2,5	30,4		0,1
		2021	6,8	44,6	5	2,8	40,6		0,1
	45-49 Yaş	2006							
		2016	11,2	52,9	5,6	2,1	27,6		0,5
		2021	9,1	50,4	4,6	2,8	33		0,1
	50-54 Yaş	2006							
		2016	14,4	53	6,6	2,4	23,4		0,2
		2021	10,5	52,7	5,6	2	29		0,2
	55-59 Yaş	2006							
		2016	16,2	54	6,2	2,5	20,5		0,7
		2021	14,9	55,6	4,7	2,4	21,8		0,6
	60-64 Yaş	2006							
		2016	18	52,8	7	2,1	19,4		0,7
		2021	16,1	53,3	4,8	3,1	22,4		0,3
	65+ Yaş	2006	51	25	6,3	2,1	15,3	0,2	0
		2016	24,8	51,5	7,6	1,7	13,9		0,6
		2021	21,2	53,4	6,4	2,1	16,5		0,4

Not: Yaş grupları araştırma sırasındaki yaşı gösterir; evlenme yaşı değildir. Boş hücreler sıfır sayılmamıştır.

2021’de kendi kararı ve ailesinin rızasıyla evlenme 30–34 yaş grubunda %56,2, 25–29 yaş grubunda %55,2 ile öne çıkmaktadır; 65+ yaşta %16,5’e inmektedir. Görüşü sorulmadan aile kararı 25–29 yaşta %3,4, 65+ yaşta %21,2’dir. Aynı araştırma yılındaki farklı yaş grupları arasında **17,8 puanlık fark** bulunmaktadır.

Ek Analiz Tablosu 2. 2021 Yılında Yaş Gruplarına Göre Seçilmiş Evlilik Karar Biçimleri

Bilgi: Tablo 4'teki üç karar biçimi bütün yaş grupları için karşılaştırılmıştır. Seçili kategoriler tam dağılımı oluşturmaz. Yaş grupları araştırmadaki yaşı gösterir; evlenme yaşı olarak yorumlanmamalıdır. Kaynak: TÜİK.

Grup	Görüşü sorulmadan aile kararı (%)	Kendi rızasıyla görücü usulü (%)	Kendi kararı, ailesinin rızasıyla (%)
15-19 Yaş	5,9	39,1	41,2
20-24 Yaş	4,2	35,8	44,7
25-29 Yaş	3,4	31,3	55,2
30-34 Yaş	4	32	56,2
35-39 Yaş	5,3	37,5	49,8
40-44 Yaş	6,8	44,6	40,6
45-49 Yaş	9,1	50,4	33
50-54 Yaş	10,5	52,7	29
55-59 Yaş	14,9	55,6	21,8
60-64 Yaş	16,1	53,3	22,4
65+ Yaş	21,2	53,4	16,5

Ek analiz, 2021'de evlilik karar biçiminin yaşla farklılaştığını üç ortak kategori üzerinden göstermektedir. Rızayla görücü usulü 55–59 yaşta %55,6'ya ulaşırken 25–29 yaşta %31,3'tür. Kendi kararı ve aile rızası 30–34 yaşta %56,2 ile en yüksek, 65+ yaşta %16,5 ile en düşük düzeydedir. Bulgular kuşaklar arasında farklı deneyimlere işaret eder; yaşın tek başına karar biçimini belirlediğini kanıtlamaz.

Tablo 5. Türkiye Geneli Evlilik Kararının Alınma Biçimi — Eğitim Durumu (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ EVLİLİK KARARININ ALINMA BİÇİMİ*EĞİTİM DURUMU (%)					
		EVLİLİK KARARI (%)	YILLAR		
			2006	2016	2021
EĞİTİM DURUMU (%)	Okul Bitirmeyen	Berdel	0,2		
		Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	50,7	26,5	24,3
		Görücü Usulü, Kendi Rızamla	26,1	52,1	55,6
		Kaçma/ Kaçırılma	7,2	7,9	7
		Kendi Kararım, Ailemin Rızası Dışında	1,5	1,4	1,8
		Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	14,6	10,6	10,3
		Diğer	0,1	1,5	1,1
	İlkokul	Berdel	0,1		
		Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	32	13	13,7
		Görücü Usulü, Kendi Rızamla	33	56,7	57,3
		Kaçma/ Kaçırılma	6,8	8,2	6,8
		Kendi Kararım, Ailemin Rızası Dışında	2	2	2,2
		Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	26,1	19,8	19,9
		Diğer		0,3	0,2
	Ortaokul	Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	17,8	6,9	8,2
		Görücü Usulü, Kendi Rızamla	32,2	47,7	49
		Kaçma/ Kaçırılma	6	10	6,8
		Kendi Kararım, Ailemin Rızası Dışında	2,5	2,8	3,2
		Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	41,4	32,6	32,7
		Diğer	0,1		0,1
	Lise	Berdel	0,1		
		Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	13,5	5,1	4,5
		Görücü Usulü, Kendi Rızamla	27,9	38,1	36,6
		Kaçma/ Kaçırılma	3,3	5,1	3,7
		Kendi Kararım, Ailemin Rızası Dışında	3,4	3,6	3,7
		Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	51,8	48,2	51,4
		Diğer	0,1		0,1
	Üniversite	Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	8,7	2,9	2,2
		Görücü Usulü, Kendi Rızamla	20,8	24,8	22,1
		Kaçma/ Kaçırılma	0,4	0,9	0,8
		Kendi Kararım, Ailemin Rızası Dışında	4,8	4,3	3,2
		Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	65,2	67,1	71,7
		Diğer	0,1		

Not: Eğitim grupları arasındaki farklılıklar tek başına eğitimin nedensel etkisini göstermez.

2021’de görüşü sorulmadan aile kararıyla evlenme okul bitirmeyenlerde %24,3, üniversite mezunlarında %2,2’dir; fark **22,1 puandır**. Kendi kararı ve aile rızasıyla evlenme aynı gruplarda sırasıyla %10,3 ve %71,7’dir. Eğitim grupları arasındaki ayrışma karar biçiminin dağılımında belirgindir.

Ek Analiz Tablosu 3. 2021 Yılında Eğitim Durumuna Göre Seçilmiş Evlilik Karar Biçimleri

Bilgi: Tablo 5'teki üç karar biçimi bütün eğitim grupları için karşılaştırılmıştır. Seçili kategoriler tam dağılımı oluşturmaz. Kaynak: TÜİK.

Grup	Görüşü sorulmadan aile kararı (%)	Kendi rızasıyla görücü usulü (%)	Kendi kararı, ailesinin rızasıyla (%)
Okul Bitirmeyen	24,3	55,6	10,3
İlkokul	13,7	57,3	19,9
Ortaokul	8,2	49	32,7
Lise	4,5	36,6	51,4
Üniversite	2,2	22,1	71,7

Ek tablo, **kendi kararı ve aile rızası** kategorisinin okul bitirmeyenlerden üniversite mezunlarına doğru **%10,3'ten %71,7'ye** yükseldiğini; rızayla görücü usulünün ise ilkokul grubunda %57,3 ile en yüksek düzeye ulaştığını göstermektedir. Üç seçilmiş kategori bütün karar biçimlerini kapsamaz. Bu ulusal eğitim dağılımı, bölgesel bulguların yorumuna bağlam sağlar; bölgesel eğitim etkisinin doğrudan ölçümü değildir.

Tablo 6. Bölgelere Göre Evlilik Kararının Alınma Biçimi (%)*Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.*

BÖLGELERE GÖRE EVLİLİK KARARININ ALINMA BİÇİMİ (%)														
	YILLAR	BÖLGELER (%)												
		Akdeniz	Batı Anadolu	Batı Karadeniz	Batı Marmara	Doğu Karadeniz	Doğu Marmara	Ege	Orta Anadolu	Güneydoğu Anadolu	Kuzeydoğu Anadolu	Ortadoğu Anadolu	İstanbul	
EVLİLİK KARARI (%)	Berdel	2006	0,2	0,1	0	0	0	0	0	0	0	0,5	0,1	
	Diğer	2006	0	0	0,1	0,1	0	0	0,1	0,1	0,1	0	0	0
		2016	0,2	0,3	1	0,2		0,2	0,1	1	0,2	1,5	0,4	
		2021	0	0,1	0,4	0	0	0,2	0,1	1,4	0,3	1,2	0	
	Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	2006	33,6	38,1	36,4	16,1	31,8	26,7	27,3	39,8	45,1	22,4	34,6	21,8
		2016	11,5	12,5	16,7	6,8	10,8	8,2	8,1	18,9	17,2	22,7	20,7	10,4
		2021	11,2	10,3	17,1	3,5	17	8,9	8,3	13,9	16,1	10,9	9,2	9
	Görücü Usulü, Kendi Rızayla	2006	29,5	31,7	24,3	27,5	26,5	24,9	33,8	35,3	29,7	40,8	31	27,8
		2016	50,1	51,7	48,3	36,1	48,7	44,2	50	54,3	60	49,4	50,4	39,1
		2021	47,9	49,7	48,7	36,2	39,6	40,2	43,3	59,2	62	62,4	61,4	34,7
	Kaçma/ Kaçırılma	2006	5,9	2,7	9,5	14,6	9,9	9,3	5,3	5,9	1,1	5,7	2,7	4,5
		2016	7	3,9	7,7	17,7	12	8,2	8	6,6	1,4	7,3	1,8	6,8
		2021	6,9	2,4	5,1	12,9	10,5	7,2	5,4	4,6	1,6	5,5	2,5	3,8
	Kendi Kararı, Ailemin Rızası Dışında	2006	2,5	2,3	1,6	2,9	2	2,8	2,7	1,5	0,8	2	0,8	2,9
		2016	2,6	2,9	2,5	2,9	2,3	2,8	1,7	1,6	1,9	2,2	2,3	3,4
		2021	3,3	2	3	2,5	2,8	3,1	2,5	1,6	0,9	2,5	1,6	4,1
	Kendi Kararı, Ailemin Rızasıyla	2006	28,2	25,2	28,2	38,7	29,9	36,2	30,8	17,5	23,3	29,1	30,4	42,9
		2016	28,6	28,7	23,7	36,2	26,2	36,6	32	18,5	18,5	18,2	23,4	39,9
		2021	30,7	35,4	25,7	44,9	30,1	40,6	40,3	20,6	18	18,4	24	48,3

Not: Bölgesel oranlar İBBS 1 düzeyindedir; Ortadoğu ve Kuzeydoğu Anadolu basit ortalamayla tek bir Doğu Anadolu oranına dönüştürülmemiştir.

Görüşü sorulmadan aile kararıyla evlenme 2006–2021’de Güneydoğu Anadolu’da %45,1’den %16,1’e, Ortadoğu Anadolu’da %34,6’dan %9,2’ye, Kuzeydoğu Anadolu’da %22,4’ten %10,9’a gerilemiştir. Rızayla görücü usulü ise 2021’de bu bölgelerde sırasıyla %62, %61,4 ve %62,4’e ulaşmıştır; üçü de **Türkiye düzeyinin (%46,1) üzerindedir.**

Diğer bölgeler karşılaştırmanın yönünü netleştirmektedir: 2021’de görüş sorulmadan aile kararı Batı Karadeniz’de %17,1 ve Doğu Karadeniz’de %17 ile Güneydoğu Anadolu’dan da yüksektir; Batı Marmara’da %3,5’tir. Kendi kararı ve aile rızası İstanbul’da %48,3, Batı Marmara’da %44,9 iken Güneydoğu Anadolu’da %18 ve Kuzeydoğu Anadolu’da %18,4’tür.

Ek Analiz Tablosu 4. Odak Bölgelerde Seçilmiş Evlilik Karar Biçimlerinin Değişimi

Bilgi: Üç karar biçiminin 2006 ve 2021 değerleri Tablo 6'dan alınmıştır. Değişim, 2021 eksi 2006'dır. Rızayla görücü usulü ve görüş sorulmadan aile kararı ayrı kategorilerdir. Kaynak: TÜİK.

Karar biçimi	Bölge	2006 (%)	2021 (%)	Değişim (puan)
Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	Güneydoğu Anadolu	45,1	16,1	-29
Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	Ortadoğu Anadolu	34,6	9,2	-25,4
Görücü Usulü, Kendi Görüşüm Sorulmadan Ailemin Kararıyla	Kuzeydoğu Anadolu	22,4	10,9	-11,5
Görücü Usulü, Kendi Rızamla	Güneydoğu Anadolu	29,7	62	+32,3
Görücü Usulü, Kendi Rızamla	Ortadoğu Anadolu	31	61,4	+30,4
Görücü Usulü, Kendi Rızamla	Kuzeydoğu Anadolu	40,8	62,4	+21,6
Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	Güneydoğu Anadolu	23,3	18	-5,3
Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	Ortadoğu Anadolu	30,4	24	-6,4
Kendi Kararım, Ailemin Rızasıyla	Kuzeydoğu Anadolu	29,1	18,4	-10,7

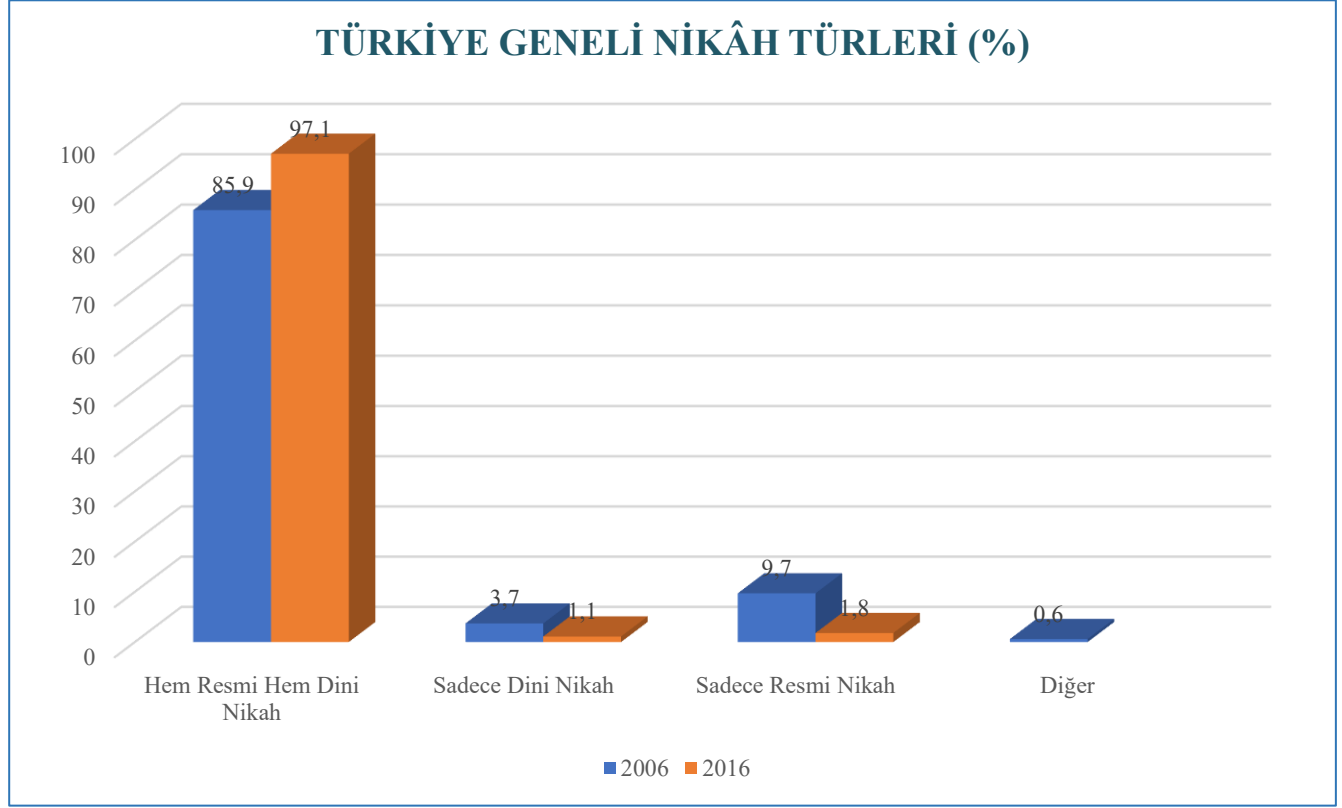
Ek analizde rızayla görücü usulü payı Güneydoğu Anadolu'da 32,3, Ortadoğu Anadolu'da 30,4, Kuzeydoğu Anadolu'da 21,6 puan yükselmiştir. Aynı dönemde **kendi kararı ve aile rızası** kategorisi sırasıyla 5,3, 6,4 ve 10,7 puan gerilemiştir. Bu sonuç, **görüşün sorulmadığı aile kararı azalırken** bütün değişimin bağımsız eş seçimine yönelmediğini; rızayla görücü usulünün ağırlık kazandığını göstermektedir.

Bu değişim, evlilik kararının basit biçimde **aileden bireye geçtiği bir doğrusal bireyselleşme tablosu sunmamaktadır**. Görüşün sorulmadığı aile kararının gerilemesi önemlidir; ancak rızayla görücü usulünün güçlenmesi, bireyin onayı ile aile aracılığının aynı evlilik kararında birlikte var olabildiğini göstermektedir. Bölgesel dönüşüm, **aile bağının ortadan kalkmasından çok yeniden biçimlenmesi** olarak okunmalıdır.

3.3. Nikâh Türleri

Grafik 4. Türkiye Geneline Nikâh Türleri

Bilgi: Dağılımlar yüzde olarak gösterilmiştir. Kaynak: TÜİK.

Türkiye’de hem resmî hem dini nikâh payı 2006’da %85,9 iken 2016’da %97,1’e yükselmiştir; **artış 11,2 puandır**. Yalnızca dini nikâh %3,7’den %1,1’e, yalnızca resmî nikâh %9,7’den %1,8’e gerilemiştir. Resmî nikâh içeren iki kategorinin toplamı %95,6’dan %98,9’a çıkmıştır. Sonuçlar nikâh türünün bileşimini gösterir; yeni nikâhların yıllık sayısındaki değişimi göstermez.

Tablo 7. 2016 Yılı Türkiye Geneli Nikâh Türleri — Yaş Aralığı (%)

Bilgi: Birim yüzde. Kaynak: TÜİK.

2016 YILI TÜRKİYE GENELİ NİKAH TÜRLERİ*YAŞ ARALIĞI (%)				
		NİKAH TÜRÜ (%)		
		Hem Resmi Hem Dini Nikah	Sadece Dini Nikah	Sadece Resmi Nikah
YAŞ ARALIĞI (%)	15-19 Yaş	81,8	17,7	0,5
	20-24 Yaş	94,5	4,8	0,7
	25-29 Yaş	97,2	1	1,7
	30-34 Yaş	97,4	0,8	1,8
	35-39 Yaş	97,3	0,9	1,8
	40-44 Yaş	97	1,4	1,6

Not: Tablo yalnızca 2016'ya ve dosyada yer alan 15–44 yaş gruplarına aittir; zaman içindeki değişimi göstermez.

2016'da yalnızca dini nikâh oranı **15–19 yaş grubunda %17,7** iken 20–24 yaşta %4,8, 25–29 yaşta %1'dir. İlk iki grup arasındaki fark 12,9 puandır. Hem resmî hem dini nikâh 15–19 yaşta %81,8, 30–34 yaşta %97,4'tür.

Tablo 8. Bölgelere Göre Nikâh Türleri (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2016. Kaynak: TÜİK.

BÖLGELERE GÖRE NİKAH TÜRLERİ (%)														
		YILLAR	BÖLGELER (%)											
			Akdeniz	Batı Anadolu	Batı Karadeniz	Batı Marmara	Doğu Karadeniz	Doğu Marmara	Ege	Orta Anadolu	Güneydoğu Anadolu	Kuzeydoğu Anadolu	Ortadoğu Anadolu	İstanbul
NİKAH TÜRÜ (%)	Hem Resmi	2006	82,7	87,9	91,6	92,8	94,5	88,2	90	82,5	74,8	91,3	88,3	80,5
	Hem Dini Nikah	2016	96,6	97	98,4	97,2	99,6	99	95,9	97,9	97,2	97,8	97,4	96,3
	Sadece Dini Nikah	2006	3,2	2,9	2,3	0,7	3,3	2	1,7	3,1	16,1	6,8	8,3	1,8
		2016	1,6	1	0,6	0,6	0,2	0,7	0,9	1	2,5	2,2	2	0,8
	Sadece Resmi Nikah	2006	13,7	8,6	5,2	5,7	2,1	9,5	8	13,6	8,3	1,7	2,8	16,6
		2016	1,8	2	1	2,2	0,2	0,3	3,2	1	0,3	0	0,6	3
	Diğer	2006	0,5	0,6	0,9	0,7	0,2	0,3	0,3	0,9	0,9	0,3	0,6	1,1

Yalnızca dini nikâh payı 2006–2016 arasında Güneydoğu Anadolu’da %16,1’den %2,5’e, Ortadoğu Anadolu’da %8,3’ten %2’ye ve Kuzeydoğu Anadolu’da %6,8’den %2,2’ye gerilemiştir. Düşüş sırasıyla **13,6, 6,3 ve 4,6 puandır**. Buna rağmen 2016’da en yüksek yalnızca dini nikâh payı Güneydoğu Anadolu’dadır.

Hem resmî hem dini nikâh Güneydoğu Anadolu’da %74,8’den %97,2’ye çıkmış; 2016’da odak bölgelerin tamamında %97’nin üzerine ulaşmıştır. Diğer bölgelerde de artış görülmektedir: Doğu Karadeniz %99,6 ile en yüksek düzeydedir. Yalnızca resmî nikâh İstanbul’da %16,6’dan %3’e, Akdeniz’de %13,7’den %1,8’e düşmüştür. Bu değişim, resmî nikâhın bütün türler içindeki toplam payıyla karıştırılmamalıdır.

Nikâh türlerindeki değişim, evliliklerin hukuki kayıt altına alınmasının odak bölgelerde belirgin biçimde güçlendiğini göstermektedir. Bununla birlikte hukuki biçimdeki yakınlaşma, eş seçimi, evlilik yaşı ve aile içi ilişkilerdeki bölgesel farklılıkların ortadan kalktığı anlamına gelmez; **evliliğin kurumsal biçimi ile evlilik ilişkisinin toplumsal içeriği ayrı göstergeler üzerinden değerlendirilmelidir**.

3.4. Evlilik Memnuniyeti ve Eşler Arasında Yaşanan Sorunlar

Tablo 9. Türkiye Geneli Evlilikten Duyulan Memnuniyet (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2025. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ EVLİLİKTEN DUYULAN MEMNUNİYET (%)						
		MEMNUNİYET DÜZEYLERİ (%)				
		Çok Memnun	Memnun	Orta	Memnun Değil	Hiç Memnun Değil
YILLAR	2006	22,28	70,62	5,56	1,24	0,31
	2007	23,24	69,29	5,6	1,44	0,43
	2008	22,24	70,42	5,87	1,27	0,2
	2009	23,1	68,62	6,25	1,29	0,73
	2010	21,37	71,37	5,5	1,14	0,62
	2011	20,2	73,27	4,67	1	0,85
	2012	20,52	72	5,46	1,26	0,77
	2013	15,75	78,15	4,19	1,27	0,64
	2014	16,95	76,83	4,35	1,22	0,66
	2015	17,15	76,22	4,73	1,18	0,71
	2016	15,89	77,72	4,48	1,38	0,53
	2017	14,57	78,56	4,67	1,59	0,6
	2018	17,62	75,43	4,82	1,51	0,63
	2019	18,36	73,67	5,47	1,61	0,9
	2020	27,14	63,04	7,47	1,44	0,92
	2021	15,07	77,01	5,64	1,72	0,56
	2022	18,89	73,48	5,6	1,39	0,64
	2023	17,16	75,57	5,23	1,5	0,54
	2024	17,69	74,12	6,11	1,31	0,77
	2025	15,19	77,3	5,37	1,44	0,7

Not: Toplam memnuniyet, “çok memnun” ve “memnun” oranlarının toplamıdır; memnuniyetin yoğunluğu ayrıca değerlendirilmelidir.

Türkiye’de çok memnun ve memnun yanıtlarının toplamı 2006’da %92,9, 2025’te %92,49’dur; **uzun dönem farkı –0,41 puandır**. Bu toplam 2013’te %93,9’a ulaşmış, 2020’de %90,18’e gerilemiş, 2021’de %92,08’e yükselmiştir. Dönem tek yönlü bir eğilim göstermemektedir.

Tablo 10. Türkiye Geneli Evlilikten Duyulan Memnuniyet — Cinsiyet (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2025. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ EVLİLİKTEN DUYULAN MEMNUNİYET*CİNSİYET (%)																					
CİNSİYET (%)	MEMNUNİYET DÜZEYLERİ (%)	YILLAR																			
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Erkek	Çok Memnun	22,68	23,33	23,54	25,91	23,5	22,05	22,55	17,58	18,36	18,8	16,55	15,68	20,14	21,69	30,54	16,47	20,79	19,27	19,57	16,23
	Memnun	72,91	71,01	72,03	69,54	72,32	74,79	73,15	78,83	77,33	77,72	79,38	80,29	76,11	73,8	63,41	78,23	73,41	76,23	74,26	78,59
	Orta	3,84	4,69	3,47	3,6	3,32	2,33	2,77	2,46	3,07	2,48	2,74	2,87	2,7	3,03	4,62	3,81	4,62	3,56	4,35	3,87
	Memnun Değil	0,52	0,8	0,88	0,67	0,67	0,46	0,96	0,82	0,93	0,68	1,15	0,84	0,66	0,96	0,87	1,14	0,72	0,61	1,26	0,77
	Hiç Memnun Değil	0,05	0,17	0,08	0,28	0,19	0,37	0,57	0,3	0,31	0,32	0,18	0,32	0,39	0,52	0,56	0,35	0,47	0,32	0,56	0,54
Kadın	Çok Memnun	21,89	23,15	20,91	20,69	19,46	18,51	18,67	14,05	15,65	15,6	15,29	13,52	15,29	15,28	23,72	13,72	17,05	15,12	15,86	14,17
	Memnun	68,32	67,55	68,79	67,84	70,52	71,88	70,96	77,51	76,36	74,81	76,18	76,92	74,8	73,54	62,68	75,85	73,55	74,92	73,99	76,03
	Orta	7,28	6,52	8,32	8,54	7,44	6,82	7,89	5,78	5,53	6,86	6,1	6,38	6,78	7,72	10,33	7,4	6,55	6,84	7,83	6,85
	Memnun Değil	1,95	2,09	1,67	1,83	1,56	1,5	1,52	1,69	1,48	1,65	1,59	2,31	2,29	2,21	2	2,28	2,04	2,36	1,36	2,1
	Hiç Memnun Değil	0,57	0,7	0,31	1,11	1,01	1,28	0,96	0,96	0,98	1,08	0,84	0,87	0,85	1,25	1,27	0,76	0,8	0,76	0,97	0,85

Not: Toplam memnuniyet = çok memnun + memnun. Ulusal cinsiyet farkı, bölgesel farkın doğrudan ölçümü değildir.

2025'te toplam memnuniyet erkeklerde %94,82, kadınlarda %90,2'dir; **fark 4,62 puandır**. 2006'da fark 5,38 puan olduğundan uzun dönemde 0,76 puan daralma bulunmaktadır. Kadınlarda memnun değil ve hiç memnun değil toplamı 2025'te %2,95, erkeklerde %1,31'dir.

Ek Analiz Tablosu 5. Cinsiyete Göre Evlilikten Memnun Olanların Payının Değişimi

Bilgi: Tablo 10'daki "çok memnun" ve "memnun" yüzdeleri toplanmıştır. Değişim, 2025 toplamından 2006 toplamının çıkarılmasıdır. Değerler iki ondalıkla gösterilmiştir. Kaynak: TÜİK.

Grup	2006 (%)	2016 (%)	2021 (%)	2025 (%)	2006–2025 değişim (puan)
Erkek	95,59	95,93	94,7	94,82	-0,77
Kadın	90,21	91,47	89,57	90,2	-0,01

Ek tabloya göre 2006–2025'te toplam memnuniyet erkeklerde 0,77 puan, kadınlarda 0,01 puan azalmıştır. Kadınların uzun dönem toplamı yaklaşık sabit görünse de 2016'daki %91,47'den 2021'de %89,57'ye gerileme ve sonrasında toparlanma vardır. **Başlangıç ve bitiş değerleri arasındaki küçük fark**, ara yıllardaki dalgalanmayı ortadan kaldırmaz.

Tablo 11. Türkiye Geneli Evlilikten Duyulan Memnuniyet — Yaş Aralığı (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2025. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ EVLİLİKTEN DUYULAN MEMNUNİYET*YAŞ ARALIĞI (%)																						
		MEMNUNİYET %DÜZEYLERİ (%)	YILLAR																			
			2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
YAŞ ARALIĞI (%)	18-24 Yaş	Çok Memnun	36,45	36,92	35,37	29,89	30,97	30,43	28,28	21,83	23,51	21,76	19,91	27,54	31,87	20,71	31,55	15,61	19,1	28,25	18,25	24,21
		Memnun	57,03	56,5	58,13	62,82	63,49	66	66,11	73,87	72,77	71,11	76,6	68,01	63,04	75,34	59,59	74,66	71,8	65,11	78,75	68,63
		Orta	6,07	5,56	5,48	6,75	4,1	2,26	4,24	2,69	2,57	6,08	2,31	2,74	3,09	3,59	8,36	8,83	5,77	5,61	1,6	3,77
		Memnun Değil	0,44	1,02	0,86		0,86		1,11	0,85	0,75		1,19	1,72	0,76			0,37	1,49			
		Hiç Memnun Değil			0,16	0,53	0,57	1,3	0,26	0,76	0,4	1,05			1,24	0,36	0,51	0,53	1,85	1,04	1,4	3,39
	25-34 Yaş	Çok Memnun	26,3	25,99	25,47	26,18	25,41	24,38	26,9	18,41	21,89	21,86	21,39	17,68	20,11	22,49	32,97	20,83	24,54	21,71	24,85	19,56
		Memnun	66,83	66,8	66,53	66,51	68,76	69,7	67,32	76,5	72,84	72,73	74,23	76,57	74,39	69,91	57,59	72,81	70,46	72,78	69,3	74,86
		Orta	5,48	6,36	6,64	5,99	4,77	4,78	4,6	3,57	3,87	3,76	2,99	3,66	3,72	5,25	7,09	4,54	3,6	3,67	4,03	4,04
		Memnun Değil	1,24	0,71	1,28	0,73	0,63	0,94	0,48	0,97	0,73	0,74	1,03	1,56	1,51	1,43	1,26	1,24	0,59	1,48	0,69	0,77
		Hiç Memnun Değil	0,16	0,14	0,08	0,59	0,43	0,2	0,7	0,55	0,67	0,9	0,35	0,53	0,26	0,92	1,1	0,58	0,82	0,36	1,13	0,77
	35-44 Yaş	Çok Memnun	21,18	21,6	19,2	21,9	20,76	17,87	20	15,51	15,41	17,06	14,31	13,31	16,57	19,9	31,7	14,92	19,86	17,79	20,67	17,89
		Memnun	72,16	70,41	72,21	70,34	72,88	75,93	72,62	78,32	78,09	76,07	79,76	80,5	76,17	73,5	59,74	78,53	72,47	75,28	72,17	75,17
		Orta	4,87	5,07	7	5,99	5,14	4,36	5,49	4,41	4,15	4,83	4,03	4,51	4,95	4,93	6,51	5,14	5,89	5,86	5,26	5
		Memnun Değil	1,33	2,27	1,18	0,97	0,94	0,97	1,42	1,13	1,51	1,5	1,09	1,23	1,63	1,05	1,23	1,22	1,32	0,68	1,22	1,33
		Hiç Memnun Değil	0,46	0,65	0,42	0,8	0,28	0,86	0,48	0,64	0,83	0,53	0,8	0,44	0,67	0,62	0,81	0,19	0,46	0,38	0,68	0,61
	45-54 Yaş	Çok Memnun	17,29	18,77	20,16	22,25	18,17	18,13	15,32	13,14	15,39	16,24	15,45	12,38	15,68	16,68	26,34	13,93	15,84	15,83	14,78	13,86
		Memnun	75,1	73,09	72,52	70,04	71,93	74,2	75,89	79,87	77,04	76,62	77,56	79,27	76,41	74,85	61,96	76,89	76,08	76,23	76,04	78,41
		Orta	6,84	6,4	5,9	5,47	7,27	5,15	5,57	4,86	5,38	5,13	5,32	5,97	5,76	5,7	9,22	6,22	6,35	5,64	7	5,26
		Memnun Değil	0,55	1,38	1,27	1,5	1,79	0,98	2,02	1,45	1,43	1,46	1,41	1,57	1,38	1,53	1,66	2,14	1,41	1,64	1,49	1,59
		Hiç Memnun Değil	0,22	0,36	0,15	0,74	0,83	1,53	1,19	0,69	0,77	0,55	0,27	0,81	0,78	1,23	0,82	0,82	0,31	0,67	0,69	0,87
	55-64 Yaş	Çok Memnun	16,66	22,04	19,68	19,67	17,6	17,7	16,23	14,2	13,67	14,57	11,41	12,93	16,22	14,82	19,95	13,29	15,06	14,11	13,55	10,57
		Memnun	75,26	71,02	74,33	69,76	74,86	75,08	75,68	78,91	79,54	78,8	82,11	79,19	76,02	75,22	70,23	77,94	75,88	76,77	76,67	81,06
		Orta	5,1	3,84	3,84	6,92	5,68	5,44	5,99	4,61	5,64	4,73	4,76	5,01	5,44	6,03	7,75	5,74	6,49	5,81	7,31	6,23
		Memnun Değil	2,42	1,84	1,92	3,16	0,96	1,3	1,28	1,59	0,74	0,94	1,12	1,99	1,68	2,94	1,41	2,04	1,57	2,58	1,83	1,68
		Hiç Memnun Değil	0,55	1,26	0,24	0,5	0,9	0,48	0,82	0,69	0,4	0,96	0,6	0,88	0,64	0,99	0,66	0,99	1	0,74	0,64	0,46
	65+ Yaş	Çok Memnun	19,37	19,2	19,78	20,31	18,22	17,04	18,09	15,04	15,3	10,25	14,71	14,48	16,56	15,48	19,65	11,12	19,87	14,84	13,97	12,55
		Memnun	73,42	74,22	75,87	68,27	73,27	75,52	72,25	78,87	79,68	82,42	74,01	78,55	76,99	75,31	70,46	79,56	72,07	78,52	76,26	78,15
		Orta	5,13	5,26	3,42	8,49	5	4,56	7,38	3,67	2,59	5,15	7,3	4,47	4,26	6,38	6,45	6,53	5,17	4,4	7,65	6,86
		Memnun Değil	1,59	1,21	0,93	1,59	2,13	1,56	1,2	1,77	1,98	1,63	3,16	2,01	1,47	1,95	2	2,56	2,26	1,72	1,41	2
		Hiç Memnun Değil	0,49	0,11		1,34	1,37	1,32	1,08	0,66	0,45	0,55	0,82	0,5	0,72	0,87	1,44	0,23	0,63	0,53	0,71	0,45

Not: Toplam memnuniyet = çok memnun + memnun. Farklı yıllardaki yaş grupları aynı bireylerin takibi değildir.

2025'te çok memnun ve memnun toplamı 25–34 yaşta %94,42 ile en yüksek, 65+ yaşta %90,7 ile en düşük düzeydedir; **fark 3,72 puandır**. 2006–2025'te 25–34 yaşta 1,29 puan artış, 65+ yaşta 2,09 puan düşüş görülmektedir.

Ek Analiz Tablosu 6. Yaş Gruplarına Göre Evlilikten Memnun Olanların Payının Değişimi

Bilgi: Tablo 11'deki "çok memnun" ve "memnun" yüzdeleri toplanmıştır. Değişim, 2025 toplamından 2006 toplamının çıkarılmasıdır. Değerler iki ondalıkla gösterilmiştir. Kaynak: TÜİK.

Grup	2006 (%)	2016 (%)	2021 (%)	2025 (%)	2006–2025 değişim (puan)
18-24 Yaş	93,48	96,51	90,27	92,84	-0,64
25-34 Yaş	93,13	95,62	93,64	94,42	+1,29
35-44 Yaş	93,34	94,07	93,45	93,06	-0,28
45-54 Yaş	92,39	93,01	90,82	92,27	-0,12
55-64 Yaş	91,92	93,52	91,23	91,63	-0,29
65+ Yaş	92,79	88,72	90,68	90,7	-2,09

Ek analiz, seçilmiş yıllarda yaş gruplarını aynı toplam memnuniyet göstergesi üzerinden karşılaştırmaktadır. 65+ yaş grubunda 2016'daki %88,72'den 2025'te %90,7'ye yükseliş bulunmasına rağmen 2006'ya göre toplam 2,09 puan düşüktür. 18–24 yaşta 2016–2021 düşüşü 6,24 puandır. Değişimin yönü seçilen başlangıç yılına bağlı olduğundan **dönemler açıkça belirtilmiştir**.

Tablo 12. Türkiye Geneli Evlilikten Duyulan Memnuniyet — Eğitim Durumu (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2025. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ EVLİLİKTEN DUYULAN MEMNUNİYET*EĞİTİM DURUMU (%)																						
		MEMNUNİYET DÜZEYLERİ (%)	YILLAR																			
			2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
EĞİTİM DURUMU (%)	Okul Bitirmeyen	Çok Memnun	17,32	21,13	16,1	18,04	15,89	14,68	13,71	11,81	11,68	9,99	12,27	13,28	13,1	9,21	16,44	8,12	15,27	13,43	14,8	9,12
		Memnun	72,39	70,09	76,29	67,46	71,34	73,78	73,79	79,34	80,12	81,91	76,76	76,19	77,28	76,81	72,8	80,4	70,21	73,83	72,66	80,41
		Orta	6,64	5,33	5,72	9,95	9,04	7,82	9,46	5,35	6,3	5,62	7,34	6,3	6,31	8,55	7,79	7,35	9,5	8,11	9,41	7,18
		Memnun Değil	2,74	2,54	1,66	2,92	2,06	2,21	1,68	2,44	1,07	1,47	2,66	2,71	2,59	3,89	1,82	3,27	3,21	3,26	1,9	2,54
		Hiç Memnun Değil	0,9	0,91	0,22	1,62	1,67	1,51	1,35	1,06	0,84	1	0,98	1,52	0,72	1,54	1,14	0,86	1,81	1,37	1,23	0,74
	İlkokul	Çok Memnun	20,42	21,11	21,28	20,35	18,42	17,08	16,52	14,29	14,3	14,49	13,39	12,11	15,42	17,01	23,61	12,25	15,58	13,79	12,85	11,92
		Memnun	72,51	71,6	71,15	72,22	74,47	76,24	76,25	79,53	79,23	78,56	80,44	81,3	77,68	75,25	65,88	79,44	77,66	78,75	79,05	79,91
		Orta	5,94	5,72	6,16	5,6	5,54	4,85	5,15	4,38	4,34	4,91	4,28	5,07	4,61	5,84	8	6,19	5,27	5,66	6,18	5,71
		Memnun Değil	0,94	1,18	1,28	1,23	0,97	1,04	1,34	1,18	1,45	1,4	1,41	1,19	1,6	1,14	1,61	1,66	1,12	1,33	1,39	1,9
		Hiç Memnun Değil	0,19	0,39	0,13	0,6	0,61	0,79	0,75	0,62	0,68	0,64	0,48	0,33	0,69	0,75	0,9	0,45	0,38	0,47	0,52	0,57
	Ortaokul	Çok Memnun	26,66	24,99	22,64	25,15	26,39	25,93	24,02	17,53	20,06	17,88	19,03	15,57	20,22	21,34	30,06	18,46	17,97	16,85	18,07	13,25
		Memnun	66,87	67,27	69,32	68,98	69,14	69,78	69,94	77	75,08	75,35	75,84	77,07	73,91	71,52	60,72	73,59	75,5	77,33	72,85	79,6
		Orta	5,19	7,13	5,38	5,59	3,17	2,57	4,04	3,71	3,51	4,54	3,77	4,36	4,24	4,85	7,28	5,69	4,32	4,12	6,85	4,93
		Memnun Değil	0,91	0,36	2,31	0,27	1,24	0,5	1,26	1,06	0,67	1,11	0,93	2,52	1,29	1,66	1,02	1,67	1,24	1,19	1,47	0,92
		Hiç Memnun Değil	0,37	0,25	0,35		0,06	1,22	0,73	0,7	0,67	1,13	0,44	0,47	0,35	0,62	0,92	0,59	0,97	0,5	0,76	1,31
	Lise	Çok Memnun	25,15	28,2	27,06	27,1	23,9	25,38	28,98	18,98	21,81	23,11	18,67	15,5	19,23	23,02	30,7	17,48	21,3	19,4	20,48	18,12
		Memnun	70,5	65,1	65,43	66,74	70,27	70,68	64,97	76,22	73,39	71,33	76,24	80,06	73,21	70,14	59,68	76,49	71,23	74,05	72,65	74,8
		Orta	3,86	5,1	6,43	4,69	4,45	3,22	3,97	3,47	2,96	3,95	3,93	2,9	5,29	4,22	7,07	4,14	5,41	4,8	5,07	5,37
		Memnun Değil	0,49	1,39	0,84	0,68	1,03	0,23	1,22	0,85	1,43	1,08	0,83	0,89	1,25	1,23	1,5	1,33	1,38	1,28	1,16	1,16
		Hiç Memnun Değil		0,22	0,25	0,79	0,35	0,5	0,86	0,48	0,41	0,52	0,33	0,65	1,02	1,4	1,05	0,55	0,68	0,47	0,63	0,56
	Üniversite	Çok Memnun	35,68	30,83	29,04	39,08	34,83	29,68	28,06	20,91	24,1	26,96	21,7	20,56	23,81	22,07	36,52	21,18	25,74	23,88	24,88	22,43
		Memnun	59,32	62,49	66,21	54,74	61,16	66,35	66,67	74,81	69,75	68,27	73,87	73,7	71,35	72,74	55,17	72,54	68,06	70,42	68,3	72,01
		Orta	3,81	4,24	4,58	5,36	3,55	3,25	4,71	3,21	4,54	4,16	3,08	3,99	3,93	3,71	6,6	4,63	5,07	4,04	4,8	4,21
		Memnun Değil	1,19	2,19		0,49	0,45	0,58	0,51	0,76	0,96	0,27	0,88	1,35	0,68	1,05	1,05	1,12	0,96	1,33	0,9	0,72
		Hiç Memnun Değil		0,25	0,18	0,34		0,14	0,05	0,31	0,66	0,34	0,47	0,4	0,24	0,43	0,65	0,53	0,17	0,33	1,12	0,62

Not: Toplam memnuniyet = çok memnun + memnun. Eğitim gruplarının yaş ve diğer özellikleri de farklılaşabilir.

2025’te toplam memnuniyet üniversite mezunlarında %94,44, okul bitirmeyenlerde %89,53’tür; **fark 4,91 puandır**. Lise mezunlarında %92,92, ortaokul mezunlarında %92,85 ve ilkokul mezunlarında %91,83 görülmektedir.

Ek Analiz Tablosu 7. Eğitim Durumuna Göre Evlilikten Memnun Olanların Payının Değişimi

Bilgi: Tablo 12’deki “çok memnun” ve “memnun” yüzdeleri toplanmıştır. Değişim, 2025 toplamından 2006 toplamının çıkarılmasıdır. Değerler iki ondalıkla gösterilmiştir. Kaynak: TÜİK.

Grup	2006 (%)	2016 (%)	2021 (%)	2025 (%)	2006–2025 değişim (puan)
Okul Bitirmeyen	89,71	89,03	88,52	89,53	-0,18
İlkokul	92,93	93,83	91,69	91,83	-1,1
Ortaokul	93,53	94,87	92,05	92,85	-0,68
Lise	95,65	94,91	93,97	92,92	-2,73
Üniversite	95	95,57	93,72	94,44	-0,56

Ek tablo, toplam memnuniyetin bütün eğitim gruplarında 2006’ya göre daha düşük olduğunu, ancak düşüşün büyüklüğünün farklılaştığını göstermektedir. 2021–2025’te okul bitirmeyenlerde 1,01, ortaokul mezunlarında 0,8, üniversite mezunlarında 0,72 puan artış; lise mezunlarında 1,05 puan azalış vardır. Genel görünüm içinde **grupların yakın dönem yönleri ayrıışmaktadır**.

Tablo 13. 2013 Yılı İllere Göre Evlilikten Duyulan Memnuniyet (%)

Bilgi: Birim yüzde. Yıl: 2013. Kaynak: TÜİK.

2013 YILI İLLERE GÖRE EVLİLİKTEN DUYULAN MEMNUNİYET (%)						
		MEMNUNİYET DÜZEYLERİ (%)				
		Çok Memnun	Memnun	Orta	Memnun Değil	Hiç Memnun Değil
İLLER (%)	Adıyaman	2,61	84,38	11,5	1,28	0,23
	Ağrı	28,41	66,01	3,09	1,28	1,21
	Ardahan	22,92	71,23	3,58	1,18	1,09
	Batman	25,24	69,91	3,54	1,01	0,3
	Bingöl	24,47	70,22	3,3	1,61	0,39
	Bitlis	26,96	66,68	2,34	2,08	1,94
	Diyarbakır	17,48	74,73	5,16	1,92	0,71
	Elâzığ	20,67	70,75	5,83	2,2	0,54
	Erzincan	18,92	76,49	2,74	1,16	0,69
	Erzurum	19,79	75,19	3,34	1,08	0,6
	Gaziantep	11,19	81,8	3,61	2,18	1,22
	Hakkâri	16,05	80,47	1,81	1,66	
	Iğdır	21,13	72,67	4,54	1,06	0,6
	Kars	30,38	62,49	4,60	1,36	1,17
	Kilis	15,49	78,06	3,53	2,20	0,72
	Malatya	19,3	73,04	5,14	1,59	0,93
	Mardin	6,53	83,22	7,93	1,64	0,68
	Muş	37,41	57,55	3,51	1	0,53
	Şanlıurfa	12	81,77	3,92	1,73	0,58
	Siirt	26,27	70,07	2,18	1,26	0,22
	Şırnak	3,6	86,47	8,12	1,4	0,41
	Tunceli	21,18	68,48	5,94	3,4	1
	Van	18,54	77,09	3,27	0,84	0,26

Not: Veriler 2013 yılına ve kaynakta değeri bulunan Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu illerine aittir; bölge ortalaması hesaplanmamıştır.

2013'te çok memnun ve memnun toplamı Hakkâri'de %96,52, Siirt'te %96,34, Van'da %95,63 ve Erzincan'da %95,41'dir. Adıyaman'da %86,99, Tunceli'de %89,66 ve Mardin'de %89,75 ile daha düşük toplamlar görülmektedir. Hakkâri ile Adıyaman arasındaki fark 9,53 puandır; **odak coğrafya homojen değildir**. “Çok memnun” yanıtında Kars %30,38 ile Muş'un (%37,41) ardından ikincidir.

Tablo 14. Türkiye Geneline Seçilmiş Konularda Eşi ile Sorun Yaşayanların Oranı (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİNDE SEÇİLMİŞ KONULARDA EŞİ İLE SORUN YAŞAYANLARIN ORANI (%)				
		YILLAR		
		2006	2016	2021
SEÇİLMİŞ KONULARDA EŞİ İLE SORUN YAŞAYANLARIN ORANI (%)	Ailece Birlikte Vakit Geçirmemede		5,4	5,5
	Ailesi ile İlişkilerde	1	2	2,8
	Alkol Alışkanlığı	1	1	1,1
	Arkadaşlar, Görüşülen Kişiler Konusunda	0,9	1,1	1,1
	Bir İşte Çalışmaması			1,9
	Cinsel Uyumsuzluk Konusunda			0,6
	Çocuklar ile İlgili Sorumluluklarda	2,6	4,5	3,1
	Dini Görüşlerimizin Farklılığında			0,6
	Eğlence Alışkanlıkları		1	
	Ev ile İlgili Sorumluluklarda		5,9	3,7
	Gelirinin Yeterli Olmamasında	5,1	5,2	4,9
	Giyim Tarzında	1,7	1,6	1,3
	Harcamalarda	3,4	4,9	5,6
	İnternet		1,3	1,3
	İşi ile İlgili Sorunların Eve Taşınmasında	1,1	1,3	1,4
	Kendine Yeterince Özen Göstermemesi		1,2	1
	Kişilik Farklılıkları		1,4	1,1
	Kıskançlık	3,7	3,3	2,5
	Kültürel Farklılıklarda			0,7
	Kumar			0,4
	Sigara Alışkanlığı	3,8	5,3	3,6
	Siyasi Görüş Farklılıklarında			0,5

Not: Seçilmiş sorun oranları birbirini dışlayan kategoriler değildir; toplamı tam bir dağılım gibi okunmamalıdır.

2021’de en yüksek sorun bildirimleri harcamalarda %5,6, ailece birlikte vakit geçirmemede %5,5 ve gelir yetersizliğinde %4,9’dur. 2006–2021’de harcamalar %3,4’ten %5,6’ya çıkarak **2,2 puan artmış**; sigara alışkanlığı %3,8’den %3,6’ya ve kıskançlık %3,7’den %2,5’e gerilemiştir.

Tablo 15. Türkiye Geneline Seçilmiş Konularda Eşi ile Sorun Yaşayanların Oranı — Cinsiyet (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİNDE SEÇİLMİŞ KONULARDA EŞİ İLE SORUN YAŞAYANLARIN ORANI*CİNSİYET (%)							
	YILLAR	2006		2016		2021	
	CİNSİYET (%)	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
SEÇİLMİŞ KONULARDA EŞİ İLE SORUN YAŞAYANLARI N ORANI (%)	Ailece Birlikte Vakit Geçirmemede		0,6	6,4	1,1	6,8	1,3
	Ailesi ile İlişkilerde	1,5	0,6	2,9	0,5	4,1	0,4
	Alkol Alışkanlığı	1,4	0,6	1,4	0,5	1,7	0,5
	Arkadaşlar, Görüşülen Kişiler Konusunda	1,1		1,7		1,7	0,9
	Bir İşte Çalışmaması					2,8	0,4
	Cinsel Uyumsuzluk Konusunda		1,8		3,4	0,7	1,9
	Çocuklar İle İlgili Sorumluluklarda	3,4		5,6		4,2	0,4
	Dini Görüşlerimizin Farklılığında				0,5	0,7	
	Eğlence Alışkanlıkları			1,4	4,6		2,3
	Ev İle İlgili Sorumluluklarda		4,7	7,1	3	5,1	2,8
	Gelirinin Yeterli Olmamasında	5,5	1,3	7,3	1	6,9	0,8
	Giyim Tarzında	2	3	2,2	3,3	1,8	4,1
	Harcamalarda	3,9		6,4	0,6	7	0,6
	İnternet		0,9	1,9	0,6	1,9	0,8
	İşi İle İlgili Sorunların Eve Taşınmasında	1,4		1,8	0,5	2	0,5
	Kendine Yeterince Özen Göstermemesi			1,8	0,7	1,5	0,6
	Kişilik Farklılıkları		3,7	1,9	2,7	1,6	1,9
	Kıskançlık	3,7		3,9		3,1	0,4
	Kültürel Farklılıklarda					1	0,2
	Kumar		3,3		3,7	0,6	2,2
	Sigara Alışkanlığı	4,3		6,7		5	0,3
	Siyasi Görüş Farklılıklarında				0,6		

Not: Kadın ve erkek yanıtları aynı çiftlerin eşleştirilmiş değerlendirilmesi olarak kabul edilmemiştir.

2021’de harcamalar konusunda sorun bildirenlerin payı kadınlarda %7, erkeklerde %0,6’dır; **fark 6,4 puandır**. Gelir yetersizliğinde kadınlar %6,9, erkekler %0,8; ailece birlikte vakit geçirmemede kadınlar %6,8, erkekler %1,3’tür. Erkeklerde giyim tarzı %4,1 ile öne çıkmaktadır.

Memnuniyet ve sorun göstergeleri birlikte okunduğunda **yüksek genel memnuniyetin evlilik ilişkisindeki gerilimleri görünmez kılmaması gerektiği** anlaşılmaktadır. Özellikle ekonomik sorunlar, birlikte zaman geçirme ve toplumsal cinsiyete göre farklılaşan bildirimler, evlilik memnuniyetinin tek başına ilişkinin bütün boyutlarını açıklamadığını göstermektedir.

3.5. Boşanma Nedenleri ve Bölgesel Farklılıklar

Tablo 16. Türkiye Geneli Boşanma Nedenleri (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ BOŞANMA NEDENLERİ (%)				
		YILLAR		
		2006	2016	2021
BOŞANMA NEDENLERİ ORANI (%)	Aile Büyüklerine Karşı Saygısız Davranma	7,7	24,3	2,4
	Aile Büyüklerinin Aile İçi İlişkilere Karışması	0,4	22,7	8
	Ailedeki Çocuklara Karşı Kötü Muamele	0,6	5,9	0,5
	Aile İçi Cinsel Taciz		1,5	
	Ailenin Ekonomik Durumunun Bozulması (İflas Vb.)			2,1
	Aldatma	31,9	20,4	14,1
	Cinsel Uyumsuzluk			0,5
	Çocuk Olmaması	1,2	3,4	1,1
	Dayak/Kötü Muamele	11,9	19,5	8,1
	Diğer	14,1	14,2	3,5
	Eşin Tedavisi Güç Bir Hastalığa Yakalanması		2,4	
	Evin Ekonomik Olarak Geçimini Sağlayamama	1,3	30,2	9,8
	Evi Terk Etme	0,5	14,8	2,8
	Hakaret ve Küfürlü Konuşma			2,2
	Harcama Alışkanlıkları			0,5
	İçki	9,3	13,2	5,1
	Kıskançlık			1,7
	Kumar		6,7	1,1
	Madde Bağımlılığı		2,5	1,1
	Ruhsal Bozukluklar			2,2
	Sorumsuz ve İlgisiz Davranma	20,1	50,9	32,2
	Suçla Karışma (Hırsızlık, Dolandırıcılık, Gasp, Taciz Gibi)	1,1	2	0,4
	Tedavisi Güç Bir Hastalığa Yakalanma			0,5

Not: 2016 değerleri birlikte %100'ü aşarken 2021 dağılımı yaklaşık %100'dür. Yanıt yapısı doğrulanmadan yıllar arası puan değişimi yorumlanmamıştır.

2021'de Türkiye genelinde öne çıkan boşanma nedenleri sorumsuz ve ilgisiz davranma (%32,2), aldatma (%14,1), evin geçimini sağlayamama (%9,8) ve dayak/kötü muamele (%8,1) olarak sıralanmaktadır. Oranlar boşanma nedeni bildirimleridir; **bütün evliliklerde bu sorunların görülme oranı değildir.**

Tablo 17. Türkiye Geneli Boşanma Nedenleri — Cinsiyet (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİ BOŞANMA NEDENLERİ*CİNSİYET (%)							
	YILLAR	2006		2016		2021	
	CİNSİYET (%)	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
BOŞANMA NEDENLERİ ORANI (%)	Aile Büyüklerine Karşı Saygısız Davranma	3,9	16	24,6	24	1,4	3,6
	Aile Büyüklerinin Aile İçi İlişkilere Karışması	0,3	0,5	20,8	24,5	5,4	11
	Ailedeki Çocuklara Karşı Kötü Muamele	0,3	1,5	9,2	2,6	0,5	0,5
	Aile İçi Cinsel Taciz			2,8	0,2		
	Ailenin Ekonomik Durumunun Bozulması (İflas Vb.)					1,4	2,9
	Aldatma	31,3	33,3	32,2	8,7	19,3	8,2
	Cinsel Uyumsuzluk					0,3	0,6
	Çocuk Olmaması	1,5	0,5	3,1	3,7	1	1,2
	Dayak/Kötü Muamele	17,2	0	36,4	2,5	14,6	0,8
	Diğer	9,6	24	8,2	20,2	2,1	5
	Eşin Tedavisi Güç Bir Hastalığa Yakalanması			2,5	2,4		
	Evin Ekonomik Olarak Geçimini Sağlayamama	1,3	1,6	42,6	17,8	9,9	9,7
	Evi Terk Etme	0,7	0	17,4	12,2	1,7	4,1
	Hakaret ve Küfürlü Konuşma					1,4	3,1
	Harcama Alışkanlıkları					0,5	0,6
	İçki	11,7	3,9	23	3,5	8,7	1
	Kıskançlık					1,4	2,1
	Kumar			12,9	0,6	2	0,2
	Madde Bağımlılığı			4,3	0,7	2	0,1
	Ruhsal Bozukluklar					1,5	2,9
	Sorumsuz ve İlgisiz Davranma	21,1	17,8	61,5	40,2	24,2	41,2
	Suç Karışma (Hırsızlık, Dolandırıcılık, Gasp, Taciz Gibi)	1,1	1	2,9	1,1	0,6	0,1
	Tedavisi Güç Bir Hastalığa Yakalanma					0,2	0,9

Not: Yıllar arasındaki yanıt yapısının karşılaştırılabilirliği belirsiz olduğundan değerlendirme 2021 cinsiyet farklarına ağırlık vermektedir.

2021’de sorumsuz ve ilgisiz davranma erkeklerde %41,2, kadınlarda %24,2’dir; erkek bildirimleri 17 puan daha yüksektir. Aldatma kadınlarda %19,3, erkeklerde %8,2; dayak/kötü muamele kadınlarda %14,6, erkeklerde %0,8’dir. Son iki neden için kadın–erkek farkı sırasıyla **11,1 ve 13,8 puandır**.

Tablo 18. 2021 Yılı Bölgelere Göre Boşanma Nedenleri (%)

Bilgi: Birim yüzde. Yıl: 2021. Kaynak: TÜİK.

2021 YILI BÖLGELERE GÖRE BOŞANMA NEDENLERİ (%)													
		BÖLGELER (%)											
		Akdeniz	Batı Anadolu	Batı Karadeniz	Batı Marmara	Doğu Karadeniz	Doğu Marmara	Ege	Orta Anadolu	Güneydoğu Anadolu	Kuzeydoğu Anadolu	Ortadoğu Anadolu	İstanbul
BOŞANMA NEDENLERİ ORANI (%)	Aile Büyüklerine Karşı Saygısız Davranma	2,1	2,3	0,8	2,6	0,8	2,8	2,6	6,1	2,8	5,6	0	2,2
	Aile Büyüklerinin Aile İçi İlişkilere Karışması	12,2	6,7	8,6	6,5	9,9	9,2	7,7	8,4	6	6,2	8,3	5,4
	Ailedeki Çocuklara Karşı Kötü Muamele	0,2	0,7	1,9	0	0	0,3	0,4	0	0	0	2,1	0,9
	Ailenin Ekonomik Durumunun Bozulması (İflas Vb.)	1,7	2,2	2,9	1,5	2,2	1,2	3	1,4	2,3	0	1,7	2,1
	Aldatma	14,3	14,6	15,4	14,1	17,6	10,8	12,5	15	16,4	5,7	6,7	16,1
	Cinsel Uyumsuzluk	0,3	1,1	0,3	1,1	0	0,3	0	0,4	0	0	0	0,9
	Dayak/Kötü Muamele	8,6	7,8	9,2	5,5	5,3	13	6,2	6,8	16,4	12,1	13,6	6,3
	Evi Terk Etme	2,8	1,9	3,6	5	1,2	2,6	3,6	4,9	3,5	1,5	9,1	1,5
	Evin Ekonomik Olarak Geçimini Sağlayamama	10,5	7,3	11,4	6,6	14,8	8,9	9,9	8,4	7,1	8,6	5,5	11,7
	Hakaret ve Küfürlü Konuşma	3,1	3,4	0,3	1,2	1,7	1,4	2,9	3,1	2	0	0	1,4
	Harcama Alışkanlıkları	0,1	1,2	0,7	0	0	0,3	0,6	1,7	0	0	0	0,6
	Kumar	1,8	1,2	0,9	0,3	0	1,8	0,6	2,1	0	1	0	1,2
	Kıskançlık	2,6	2,3	1,5	1,6	0	1,2	1,1	1,3	0	0	3	2
	Madde Bağımlılığı	0,5	1	1,3	0,6	0	1,7	0,9	4,1	3,2	0	0	1,1
	Ruhsal Bozukluklar	1,4	2,7	2,3	3	6,9	2	1,7	3	3,9	2,2	0	2
	Sorumsuz ve İlgisiz Davranma	24,9	36,5	26,6	41,2	25,7	28,6	36,8	23,6	24,1	42,3	41,6	34,9
	Suç Karışma (Hırsızlık, Dolandırıcılık, Gasp, Taciz Gibi)	1	0	0,9	0	1,4	0,5	0,5	0,6	0	0	0	0
	Tedavisi Güç Bir Hastalığa Yakalanma	0,4	0,8	0,9	0	1,5	0,3	0,6	2,5	1,1	0	0	0
	Çocuk Olmaması	1,6	0,9	2,4	0,3	0	0,9	0,7	0,6	2,6	4,2	2,2	0,8
	İçki	6,7	3,4	2,9	7,1	5,5	5,8	5,6	3,6	4,8	10,6	4	3,9
	Diğer	3,1	2	5,3	1,8	5,5	6,3	2	2,7	3,8	0	2,2	4,8

Not: Bu oranlar boşanma nedenleri arasındaki paylardır; tüm evliliklerde ilgili sorunun yaygınlığını veya zaman içindeki değişimini göstermez.

2021’de dayak/kötü muamele **Güneydoğu Anadolu’da %16,4 ile bölgeler arasında en yüksek paya sahiptir**; Ortadoğu Anadolu’da %13,6, Kuzeydoğu Anadolu’da %12,1’dir. Türkiye’deki %8,1’den farklar sırasıyla 8,3, 5,5 ve 4 puandır. Sorumsuz ve ilgisiz davranma Kuzeydoğu Anadolu’da %42,3, Ortadoğu Anadolu’da %41,6, Güneydoğu Anadolu’da %24,1’dir.

Karşılaştırma bölgelerinde Batı Marmara’da sorumsuz ve ilgisiz davranma %41,2, Doğu Marmara’da dayak/kötü muamele %13 ile yüksektir. Aldatma Doğu Karadeniz’de %17,6 ile en yüksek; geçimi sağlayamama aynı bölgede %14,8’dir. Ortadoğu Anadolu’da evi terk etme %9,1 ile en yüksek bölgesel paya ulaşır. Bu tek yıllık karşılaştırma artış veya düşüşü göstermez.

Ek Analiz Tablosu 8. 2021 Yılında Odak Bölgelerde Öne Çıkan Boşanma Nedenleri

Bilgi: Her odak bölgede en yüksek paya sahip üç neden seçilmiştir; bunların birleşimi bütün bölgeler için gösterilmiştir. Türkiye değerleri Tablo 16’dan, bölge değerleri Tablo 18’den alınmıştır. Oranlar boşanma nedeni bildirimleridir; bütün evliliklerde ilgili sorunun yaygınlığını göstermez. Kaynak: TÜİK.

Boşanma nedeni	Türkiye (%)	Güneydoğu Anadolu (%)	Ortadoğu Anadolu (%)	Kuzeydoğu Anadolu (%)
Sorumsuz ve İlgisiz Davranma	32,2	24,1	41,6	42,3
Aldatma	14,1	16,4	6,7	5,7
Dayak/Kötü Muamele	8,1	16,4	13,6	12,1
Evi Terk Etme	2,8	3,5	9,1	1,5
İçki	5,1	4,8	4	10,6

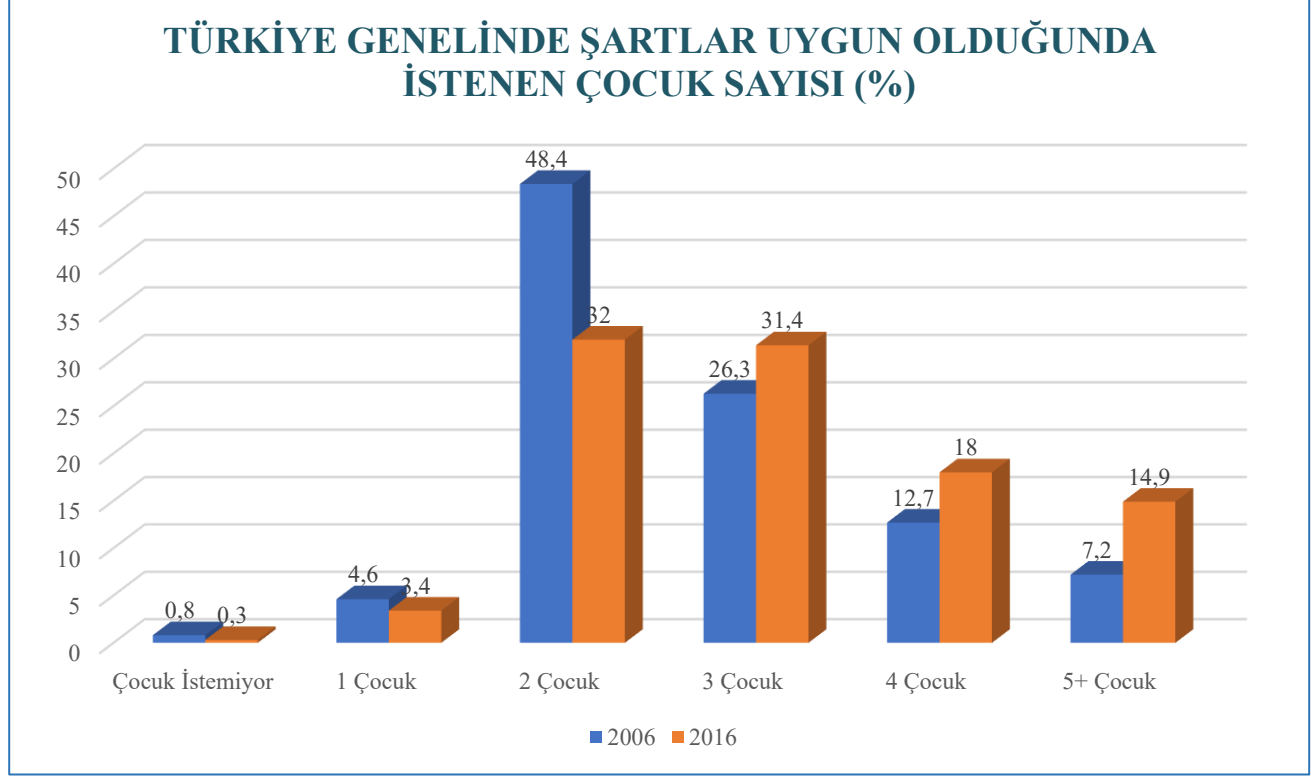
Ek tablo, Türkiye’den ayrıışan nedenleri bir arada göstermektedir. Güneydoğu Anadolu’da aldatma ve dayak/kötü muamele %16,4 ile eşit paydadır; **şiddet bildirimi Türkiye düzeyinin yaklaşık iki katıdır**. Ortadoğu Anadolu’da evi terk etme %9,1, Kuzeydoğu Anadolu’da içki %10,6 ile Türkiye paylarından belirgin biçimde yüksektir. Seçilen nedenlerin toplamı bütün nedenleri kapsamaz; bölgelerin farklılaşan bildirim bileşimlerini özetler.

Boşanma nedenlerinin cinsiyet ve bölgelere göre farklılaşması, **evlilik içindeki sorunların herkes tarafından aynı biçimde deneyimlenmediğine ve adlandırılmadığına** işaret etmektedir. Şiddet, aldatma, geçim ve ilgisizlik bildirimleri toplumsal cinsiyet ilişkileriyle birlikte okunmalı; tek yıllık bölgesel oranlar neden-sonuç ilişkisi kurmak için değil, hangi sorunların nerelerde daha görünür olduğunu belirlemek için kullanılmalıdır.

3.6. Çocuk Sahibi Olma Beklentileri

Grafik 5. Şartlar Uygun Olduğunda İstenen Çocuk Sayısı

Bilgi: Dağılımlar yüzde olarak gösterilmiştir. Kaynak: TÜİK.

Türkiye’de iki çocuk isteyenlerin payı 2006’da %48,4 iken 2016’da %32’ye gerilemiş; üç çocuk isteyenlerin payı %26,3’ten %31,4’e yükselmiştir. Dört ve üzeri çocuk beklentisi %19,9’dan %32,9’a çıkarak **13 puan artmıştır**. İki çocuk payı 16,4 puan azalsa da 2016’da tekil kategoriler arasında en yüksek paya sahiptir. Bu beklenti verisi gerçekleşmiş doğurganlıkla aynı gösterge değildir.

Tablo 19. Türkiye Geneline Şartlar Uygun Olduğunda İstenen Çocuk Sayısı — Cinsiyet (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2016. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİNDE ŞARTLAR UYGUN OLDUĞUNDA İSTENEN ÇOCUK SAYISI (%)				
		İSTENEN ÇOCUK SAYISI (%)	YILLAR	
			2006	2016
CİNSİYET (%)	Erkek	Çocuk İstemiyor	0,7	0,3
		1 Çocuk	4,3	2,9
		2 Çocuk	48,6	30,9
		3 Çocuk	26,2	31,6
		4 Çocuk	11,7	16,2
		5+ Çocuk	8,6	18,1
	Kadın	Çocuk İstemiyor	0,9	0,4
		1 Çocuk	5	4
		2 Çocuk	48,3	33,1
		3 Çocuk	26,4	31,1
		4 Çocuk	13,6	19,7
		5+ Çocuk	5,9	11,7

Not: Dört ve üzeri çocuk beklentisi, dört çocuk ve beş+ çocuk oranlarının toplamıdır. İstenen çocuk sayısı gerçekleşmiş doğurganlık değildir.

2006–2016’da iki çocuk isteyenlerin payı erkeklerde %48,6’dan %30,9’a, kadınlarda %48,3’ten %33,1’e gerilemiştir; düşüşler **17,7 ve 15,2 puandır**. Dört ve üzeri çocuk isteyenlerin toplamı erkeklerde %20,3’ten %34,3’e, kadınlarda %19,5’ten %31,4’e çıkmıştır.

Tablo 20. Bölgelere Göre Şartlar Uygun Olduğunda İstenen Çocuk Sayısı (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2016. Kaynak: TÜİK.

BÖLGELERE GÖRE ŞARTLAR UYGUN OLDUĞUNDA İSTENEN ÇOCUK SAYISI (%)														
		YILLAR	BÖLGELER (%)											
			Akdeniz	Batı Anadolu	Batı Karadeniz	Batı Marmara	Doğu Karadeniz	Doğu Marmara	Ege	Orta Anadolu	Güneydoğu Anadolu	Kuzeydoğu Anadolu	Ortadoğu Anadolu	İstanbul
ŞARTLAR UYGUN OLDUĞUNDA İSTENEN ÇOCUK SAYISI (%)	Çocuk İstemiyor	2006	0,4	0,9	1,9	1,1	0,7	0,7	0,5	0,7	0,3	1,8	0,7	1
	1 Çocuk		4,5	4,9	5	7,3	3,6	4,8	5,3	3,3	3,5	3,8	2,2	5,1
	2 Çocuk		45,6	46,9	51,7	68	45,5	52,3	57,7	50	22,4	36,7	28,9	54,7
	3 Çocuk		25,3	29,6	26,6	16,7	30,7	27,3	24,6	31,1	25,6	29,1	30,8	24,1
	4 Çocuk		15,6	12,3	9	4,2	12,4	9,2	7,4	10,4	28,1	17	24,6	10,3
	5+ Çocuk		8,7	5,5	5,7	2,8	7,1	5,8	4,5	4,5	20,2	11,6	12,8	4,8
	Çocuk İstemiyor	2016	0,3	0,5	0,4	0,1	0,1	0	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,5
	1 Çocuk		3	3,3	3,4	4,6	1,7	3,9	5,1	3,1	1,3	1,5	1,9	4,1
	2 Çocuk		28,3	32,7	34,7	46,9	26,8	37,1	40,5	26,5	15,9	24,8	22,2	33,9
	3 Çocuk		28,8	32,7	33,5	30,8	35,9	34,4	31,9	31,3	24,8	32,6	28,8	32,7
	4 Çocuk		21,3	17,2	17,2	10	20,2	14	12,9	20,7	28,9	21,4	22,4	16,4
	5+ Çocuk		18,3	13,5	10,7	7,7	15,4	10,6	9,3	18,1	28,7	19,6	24,5	12,4

Not: Dört ve üzeri beklentisi = dört çocuk + beş+ çocuk. Veriler koşullar uygun olduğunda ifade edilen isteği gösterir.

Dört ve üzeri çocuk isteyenlerin payı 2006–2016’da Güneydoğu Anadolu’da %48,3’ten %57,6’ya, Ortadoğu Anadolu’da %37,4’ten %46,9’a, Kuzeydoğu Anadolu’da %28,6’dan %41’e çıkmıştır. Artışlar 9,3, 9,5 ve 12,4 puandır. 2016’da **üç bölge de Türkiye toplamının (%32,9) üzerindedir.**

İki çocuk beklentisi odak bölgelerin tamamında azalmıştır. Diğer bölgelerde de dikkate değer değişim vardır: Orta Anadolu’da dört ve üzeri beklentisi %14,9’dan %38,8’e yükselerek 23,9 puan artmış; Batı Marmara’da iki çocuk beklentisi %68’den %46,9’a gerilemiştir. Batı Marmara 2016’da iki çocuk kategorisinde en yüksek paya, Güneydoğu Anadolu ise dört ve üzeri kategorisinde en yüksek paya sahiptir.

Ek Analiz Tablosu 9. Türkiye ve Odak Bölgelerde Seçilmiş Çocuk Sayısı Beklentileri

Bilgi: Türkiye değerleri Grafik 5'ten, bölge değerleri Tablo 20'den alınmıştır. "4 ve üzeri", 4 çocuk ve 5+ çocuk yüzdelerinin toplamıdır. Veriler uygun koşullarda istenen çocuk sayısını gösterir; gerçekleşen çocuk sayısını veya doğurganlığı göstermez. Kaynak: TÜİK.

Bölge	Yıl	2 çocuk (%)	3 çocuk (%)	4 ve üzeri çocuk (%)
Türkiye Geneli	2006	48,4	26,3	19,9
Türkiye Geneli	2016	32	31,4	32,9
Güneydoğu Anadolu	2006	22,4	25,6	48,3
Güneydoğu Anadolu	2016	15,9	24,8	57,6
Ortadoğu Anadolu	2006	28,9	30,8	37,4
Ortadoğu Anadolu	2016	22,2	28,8	46,9
Kuzeydoğu Anadolu	2006	36,7	29,1	28,6
Kuzeydoğu Anadolu	2016	24,8	32,6	41

Ek analiz, çocuk sayısı beklentilerindeki yön değişimini Türkiye ile odak bölgeler arasında ortak kategorilerle karşılaştırmaktadır. Türkiye’de dört ve üzeri çocuk beklentisi 13 puan yükselmiştir; bu artış Güneydoğu ve Ortadoğu Anadolu’daki artışlardan büyüktür. Buna rağmen **2016’da Güneydoğu Anadolu ile Türkiye arasındaki fark 24,7 puandır**. Değişimin hızı ile son düzey arasındaki fark birlikte ele alınmalıdır.

Çocuk sayısı beklentileri, yalnızca bireysel tercihlerin değil ekonomik koşulların, bakım düzeninin ve aileye yüklenen anlamların da etkisi altında biçimlenmektedir. Odak bölgelerde yüksek kalan dört ve üzeri çocuk beklentisi, gerçekleşmiş doğurganlık olarak değil; **aile büyüklüğüne ilişkin toplumsal idealin bölgesel olarak farklılaşması** biçiminde değerlendirilmelidir.

3.7. Yaşlılıkta Yaşam ve Aile İçi Bakım Beklentileri

Tablo 21. Türkiye Geneline Fertlerin Yaşlılığı ile İlgili Yaşam Tercihleri (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİNDE FERTLERİN YAŞLILIĞI İLE İLGİLİ YAŞAM TERCİHLERİ (%)				
		YILLAR		
		2006	2016	2021
FERTLERİN YAŞLILIĞI İLE İLGİLİ YAŞAM TERCİHİ (%)	Evimde Bakım Hizmeti Alırım	17,8	29,4	30,7
	Huzurevine Giderim	9,3	11	15
	Kızımın Yanında Kalırım		9,1	7,7
	Oğlumun Yanında Kalırım	55	28,4	19,8
	Akrabaların Yanında Kalırım			1
	Fikrim Yok	16,8	21,6	25,6
	Diğer	1,2	0,4	0,1

Not: Tercihler geleceğe ilişkin beklentilerdir; gerçekleşmiş bakım düzeni değildir. Boş kategoriler sıfırla tamamlanmamıştır.

Türkiye’de oğlunun yanında kalma tercihi 2006’da %55 iken 2021’de %19,8’e düşmüş; evde bakım %17,8’den %30,7’ye, huzurevi %9,3’ten %15’e yükselmiştir. Oğlunun yanında kalma için –35,2, evde bakım için +12,9, huzurevi için +5,7 puanlık değişim vardır.

Tablo 22. Türkiye Geneline Fertlerin Yaşlılığı ile İlgili Yaşam Tercihleri — Cinsiyet (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

TÜRKİYE GENELİNDE FERTLERİN YAŞLILIĞI İLE İLGİLİ YAŞAM TERCİHLERİ (%)					
		YAŞAM TERCİHLERİ (%)	YILLAR		
			2006	2016	2021
CİNSİYET (%)	Erkek	Evimde Bakım Hizmeti Alırım	16,5	27,4	28,6
		Huzurevine Giderim	8,2	10,9	14,5
		Kızımın Yanında Kalırım		7,4	6,5
		Oğlumun Yanında Kalırım	56,2	30,2	19,9
		Yakın Akrabaların Yanında Kalırım			1,3
		Fikrim Yok	17,7	23,6	29
		Diğer	1,4	0,4	0,2
	Kadın	Evimde Bakım Hizmeti Alırım	19	31,4	32,7
		Huzurevine Giderim	10,4	11,2	15,6
		Kızımın Yanında Kalırım		10,8	8,9
		Oğlumun Yanında Kalırım	53,8	26,7	19,8
		Yakın Akrabaların Yanında Kalırım			0,7
		Fikrim Yok	15,8	19,6	22,3
		Diğer	1	0,4	0,1

Not: Ulusal cinsiyet dağılımı bölgesel bakım düzenini ölçmez; kızının yanında kalma için 2006 değeri boş olduğundan başlangıçlı değişim hesaplanmamıştır.

2021’de evde bakım tercihi kadınlarda %32,7, erkeklerde %28,6’dır; **fark 4,1 puandır**. Fikri olmayanların payı erkeklerde %29, kadınlarda %22,3; oğlunun yanında kalma ise %19,9 ve %19,8 ile birbirine yakındır.

Tablo 23. Bölgelere Göre Fertlerin Yaşlılığı ile İlgili Yaşam Tercihleri (%)

Bilgi: Birim yüzde. Dönem: 2006–2021. Kaynak: TÜİK.

BÖLGELERE GÖRE FERTLERİN YAŞLILIĞI İLE İLGİLİ YAŞAM TERCİHLERİ (%)														
		YILLAR	BÖLGELER (%)											
			Akdeniz	Batı Anadolu	Batı Karadeniz	Batı Marmara	Doğu Karadeniz	Doğu Marmara	Ege	Orta Anadolu	Güneydoğu Anadolu	Kuzeydoğu Anadolu	Ortadoğu Anadolu	İstanbul
FERTLERİN YAŞLILIĞI İLE İLGİLİ YAŞAM TERCİHİ (%)	Evimde Bakım Hizmeti Alırım	2006	23,9	17,2	14,6	20,8	13,6	20,9	20,7	17,8	6,8	15,6	19,5	16,1
	Huzurevine Giderim		9,9	8,7	11,5	14,3	8,5	11,6	12,9	8,8	2,3	5,8	6,4	8,1
	Oğlumun Yanında Kalırım		47,5	46,7	57,2	52,6	61,7	57,4	50,8	61,2	77,7	66	58	50,8
	Fikrim Yok		16,8	26,4	15,5	11	15,2	9,1	14,8	11,9	12,8	10,7	15,3	23,7
	Diğer		2	1	1,2	1,3	1,1	1	0,9	0,4	0,4	1,9	0,9	1,4
	Evimde Bakım Hizmeti Alırım	2016	33,5	33,1	20,6	22,3	18,8	28,9	33,1	25,6	24,4	21,5	22,6	34,2
	Huzurevine Giderim		11,6	15,4	9,5	13,3	7	11	13,7	12,2	3,5	6,7	6	12,1
	Kızımın Yanında Kalırım		12,9	8,6	6,8	12,5	9,6	11,6	9,9	5,7	4,2	5,2	6,3	9,1
	Oğlumun Yanında Kalırım		20,8	28,3	28,6	25,8	33,5	29,7	21,2	31	42,8	46,2	40,5	25,5
	Fikrim Yok		20,7	13,8	34,2	25,5	31	18,3	22	25	24,5	20,1	24,1	18,9
	Diğer		0,5	0,7	0,4	0,5	0,2	0,4	0,1	0,5	0,6	0,2	0,5	0,2
	Evimde Bakım Hizmeti Alırım	2021	42,2	32,7	24,7	23,4	24,7	31,4	33,3	26,1	25,6	22,3	29,8	29,3
	Huzurevine Giderim		13,7	19	11,6	17,1	11,2	16,7	19,8	13,2	5,9	11	8	18,1
	Kızımın Yanında Kalırım		7,4	8,1	8,3	10,2	9,6	8,4	8,6	5,3	3,6	4,9	5,4	9,3
	Oğlumun Yanında Kalırım		13,7	18,1	25,3	20,2	29,5	19,1	15,9	22,9	24,9	34,3	30,4	17
	Yakın Akrabaların Yanında Kalırım		1,1	1,1	1,1	1,3	1	0,8	0,7	0,3	0,5	0,3	1	1,8
	Fikrim Yok		21,8	20,9	28,7	27,8	24	23,5	21,7	32,1	39,1	27	25,4	24,5
	Diğer		0,1	0	0,3	0,1	0	0,2	0	0	0,4	0,2	0	0

Not: 2016–2021 karşılaştırması ortak tercih kategorilerinde yapılmıştır; yakın akraba kategorisi yalnızca 2021’de yer almaktadır.

Oğlunun yanında kalma tercihi 2016–2021’de Güneydoğu Anadolu’da %42,8’den %24,9’a, Ortadoğu Anadolu’da %40,5’ten %30,4’e, Kuzeydoğu Anadolu’da %46,2’den %34,3’e gerilemiştir. Düşüşler 17,9, 10,1 ve 11,9 puandır. Buna rağmen 2021’de **üç bölge de Türkiye’nin %19,8 düzeyinden yüksektir.**

Güneydoğu Anadolu’da fikri olmayanların payı %24,5’ten %39,1’e yükselerek 14,6 puan artmış ve 2021’de bölgeler arasında en yüksek düzeye ulaşmıştır. Evde bakım Ortadoğu Anadolu’da 7,2 puan yükselerek %29,8 olmuştur. Kuzeydoğu Anadolu’da huzurevi tercihi 4,3 puan artarak %11’e ulaşmıştır.

Ek Analiz Tablosu 10. Odak Bölgelerde Yaşlılıkta Seçilmiş Yaşam Tercihlerinin Değişimi

Bilgi: Tablo 23’teki ortak tercih kategorileri 2016 ve 2021 için gösterilmiştir. “Diğer” ile yalnızca 2021’de yer alan “yakın akrabaların yanında” kategorileri bu özette bulunmadığından satırlar yüzde 100’e tamamlanmaz. Kaynak: TÜİK.

Bölge	Yıl	Evde bakım (%)	Oğlunun yanında (%)	Kızının yanında (%)	Huzurevi (%)	Fikri yok (%)
Güneydoğu Anadolu	2016	24,4	42,8	4,2	3,5	24,5
Güneydoğu Anadolu	2021	25,6	24,9	3,6	5,9	39,1
Ortadoğu Anadolu	2016	22,6	40,5	6,3	6	24,1
Ortadoğu Anadolu	2021	29,8	30,4	5,4	8	25,4
Kuzeydoğu Anadolu	2016	21,5	46,2	5,2	6,7	20,1
Kuzeydoğu Anadolu	2021	22,3	34,3	4,9	11	27

Ek tablo, odak bölgelerde oğlunun yanında kalma tercihinin gerilemesini ve alternatiflerin farklı hızlarla değişmesini özetlemektedir. Güneydoğu Anadolu’da belirgin artış fikri olmayanlarda, Ortadoğu Anadolu’da evde bakımda, Kuzeydoğu Anadolu’da ise huzurevinde görülür. Aynı yönlü aile yanında kalma düşüşü, üç bölgede **aynı yeni tercih bileşimini yaratmamıştır.**

Yaşlılık tercihleri, aile kurumunun yalnız evlilik ve çocuk sahibi olma üzerinden değil, kuşaklar arası bakım sorumluluğu üzerinden de sürdüğünü göstermektedir. Oğul yanında yaşama beklentisi azalırken evde bakım, huzurevi ve kararsızlık farklı bölgelerde farklı hızlarla artmaktadır. Bu yönelim, aile bakımının ortadan kalkmasından çok **bakımın kim tarafından, nerede ve hangi kurumsal destekle sağlanacağına ilişkin yeni bir belirsizlik alanı** oluştuğunu göstermektedir.

4. BULGULARA DAİR GENEL DEĞERLENDİRME

Raporun bütün bulguları birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de evlilik ve aile yaşamının **tek yönlü ve eş zamanlı bir dönüşüm izlemediği** görülmektedir. Evlilik yaşı, eş seçimi, nikâh türü, çocuk beklentisi ve yaşlılıkta bakım tercihleri aynı hızda değişmemekte; bireyselleşme, aile aracılığı ve bölgesel süreklilikler bir arada bulunmaktadır.

Odak bölgelerde 18 yaş altında ilk evlenme ve kişinin görüşü sorulmadan aile kararıyla evlenme payları gerilemiştir. Ancak gerileme, Türkiye ile farkın bütünüyle kapandığı ya da evlilik kararının aile ilişkilerinden bağımsızlaştığı anlamına gelmemektedir. Rızayla görücü usulünün güçlenmesi, **kişinin onayının daha fazla yer bulmasıyla aile aracılığının sürmesinin aynı anda gerçekleşebildiğini** göstermektedir.

Resmî nikâh içeren evliliklerin yaygınlaşması, odak bölgelerde evliliğin hukuki biçimi açısından güçlü bir yaklaşma bulunduğunu göstermektedir. Buna karşılık evlenme yaşı, karar biçimi, çocuk sayısı beklentisi ve bakım tercihleri bakımından farklılıkların sürmesi, **hukuki standartlaşmanın toplumsal deneyimleri kendiliğinden eşitlemediğini** ortaya koymaktadır.

Evlilik memnuniyeti genel olarak yüksek görünmekle birlikte bu gösterge, eşler arasında sorun yaşanmadığı anlamına gelmemektedir. Harcamalar, gelir yetersizliği ve birlikte zaman geçirememeye gibi sorunların yanı sıra kadın ve erkeklerin bildirimleri arasındaki belirgin farklar, **evlilik ilişkisinin toplumsal cinsiyet temelinde farklı deneyimlendiğini** göstermektedir. Boşanma nedenlerinde şiddet ve kötü muamele bildirimlerinin kadınlarda daha yüksek olması bu ayrışmayı daha görünür kılmaktadır.

Çocuk sahibi olma ve yaşlılıkta bakım beklentileri, aile kurumunun kuşaklar arası dayanışma ve bakım işlevini sürdürdüğünü göstermektedir. Bununla birlikte oğul yanında yaşama tercihindeki gerileme, evde bakım ve huzurevi seçeneklerinin yükselmesi, bu işlevin değişmeden devam etmediğini; **aile içi sorumluluklarla kurumsal bakım arasındaki ilişkinin yeniden kurulduğunu** göstermektedir.

Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu ortak bazı eğilimleri paylaşıyor da **tek bir aile profili oluşturmamaktadır**. Güneydoğu Anadolu’da yüksek çocuk beklentisi ve boşanma nedenleri içinde şiddetin görünürlüğü; Kuzeydoğu Anadolu’da oğul yanında yaşlılık geçirme tercihi; Ortadoğu Anadolu’da evde bakım beklentisinin artışı farklı toplumsal bileşimlere işaret etmektedir. Diğer bölgelerde görülen çarpıcı değerler de bu örüntülerin **yalnız doğu-batı karşıtlığıyla açıklanamayacağını** göstermektedir.

5. SONUÇ

Bu rapor, evlilik ve aile yaşamındaki değişimin aile kurumunun zayıflaması ya da değişmeden sürmesi biçimindeki **iki seçenekle açıklanamayacağını** göstermektedir. Veriler, bireysel karar alanının genişlediği, hukuki kayıtlılığın güçlendiği ve bazı geleneksel örüntülerin gerilediği bir dönüşüme işaret ederken; aile aracılığı, bakım sorumlulukları ve bölgesel farklılıklar varlığını sürdürmektedir.

Evlilik kararında kişinin görüşünün daha fazla yer bulması önemli bir değişimdir. Ancak rızayla görücü usulünün artması, **bireysel onay ile aile etkisinin birbirini dışlamadığını** göstermektedir. Bu nedenle ortaya çıkan tablo, aileden bütünüyle bağımsızlaşan bireylerden çok, karar alanı genişlerken aile ilişkileri içinde hareket etmeyi sürdüren bireylere işaret etmektedir.

Toplumsal cinsiyet, bu dönüşümün merkezî eksenlerinden biridir. Kadın ve erkeklerin evlilik sorunlarını ve boşanma nedenlerini farklı biçimlerde bildirmesi; şiddet, ekonomik sorunlar ve ilişki içi sorumlulukların eşit dağılmadığını düşündürmektedir. **Yüksek evlilik memnuniyeti, bu eşitsizliklerin bulunmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır.**

Bölgesel bulgular ise Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu'nun ortak bir değişim yönüne sahip olmakla birlikte farklı aile örüntüleri ürettiğini göstermektedir. Aynı coğrafi alan içinde evlenme yaşı, çocuk beklentisi, bakım tercihi ve boşanma nedenlerinin farklılaşması, **bölgeyi tek ve homojen bir aile yapısıyla tanımlamanın mümkün olmadığını** ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak aile yaşamındaki dönüşüm, geleneksel bağların bir anda ortadan kalktığı bir kopuş değil; bireysel tercihlerin, aile aracılığının, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin ve bakım sorumluluklarının yeniden düzenlendiği **çok katmanlı bir süreçtir**. Bu süreci anlayabilmek için yalnızca evlilik ve boşanma oranlarına değil, kararların nasıl alındığına, sorunların kimler tarafından nasıl deneyimlendiğine ve bakım beklentilerinin hangi toplumsal ilişkiler içinde kurulduğuna birlikte bakmak gerekmektedir.

KAYNAKLAR VE HESAPLAMA NOTU

- ❖ TÜİK, Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2006, 2016 ve 2021.
- ❖ TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2006–2025; il düzeyi göstergeler, 2013.
- ❖ TÜİK, Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2006–2025.

Hesaplama notu: Değişimler, son yıl oranından ilk yıl oranı çıkarılarak; bölge–Türkiye farkları ise aynı yıla ait oranlar karşılaştırılarak hesaplanmıştır. Raporda kullanılan “puan” ifadesi yüzde puanı belirtir; görelî yüzde değişimi değildir. Toplam memnuniyet “çok memnun” ve “memnun”; dört ve üzeri çocuk beklentisi ise “4 çocuk” ve “5+ çocuk” oranlarının toplamıdır. Değeri bulunmayan hücreler sıfır kabul edilmemiştir. Ek analiz tablolarında yalnızca inceleme açısından öne çıkan kategorilere yer verildiğinden, bu tablolardaki oranların toplamı her zaman %100’e ulaşmaz.